

Cardon, Pieter

Den oorspronck vande ruïne ende aermoede der Spaensche Nederlanden, als-mede de aenw?singhen der hulp-middelen om de selve landen wederom te herstellen : ende inde selve te doen ervaren den af-ghestorven koophandel, schip-vaert, landt-bauw, 't maecken van manufacturen ende alder-hande soorten van handt-wercken : tot een alghemeyn welvaeren vande inghesetenen vande selve landen ... / [Pieter Cardon].

Tot Lyck : ghdruckt by Geraert Chockier, 1686.

Signatura: FEV-SV-P-00285

La obra reproducida forma parte de la colección de la Biblioteca del Banco de España y ha sido escaneada dentro de su proyecto de digitalización

<http://www.bde.es/bde/es/secciones/servicios/Profesionales/Biblioteca/Biblioteca.html>

Aviso legal

Se permite la utilización total o parcial de esta copia digital para fines sin ánimo de lucro siempre y cuando se cite la fuente

J. Ls. 44:

C-B 60000000864
FEU-SV-P-00285

f. 23

D E N O O R S P R O N C K

V A N D E

Ruïne en Aermoede

D E R

S P A E N S C H E

N E D E R L A N D E N ,

Als-mede de Aenwijfinghen der Hulp-
middelen om de selve Landen
wederom te herftellen.

Ende inde selve te doen herleven den af-gheftorven
Koophandel, Schip-vaert, Landt-Bauw, 't maec-
ken van Manufacturen, ende alder-hande
Soorten van Handt-wercken.

*Tot een Algemeyn Welvaeren vande Inghesetenen
van de selve Landen.*

Verhandelt in een t'Samen-spraeck' tuffchen
een *Edelman van Brabandt*, ende een
Koopman van Vlaenderen.

*Den tweeden Druck, overfien en met verfcheyden aenghe-
naeme Byvoeghselen vermeerdert.*

Seer curieus, vermaeckelick en profijtigh om lefen.

T O T L U Y C K

Ghedrukt by G E R A E R T C H O C K I E R 1686.

DE N O O D E R O O K

V A N D E

Rijne en Aermoege

D E R

S P A E N S C H E

NEDERLANDEN

Als mede de Aardrijpingen der IJde
in deelen van de IJde landen
wedervarende stellen.

De IJde IJde in de IJde IJde
IJde IJde IJde IJde IJde
IJde IJde IJde IJde IJde
IJde IJde IJde IJde IJde
IJde IJde IJde IJde IJde

Verhandelt in een IJde IJde IJde
een IJde IJde IJde IJde IJde
IJde IJde IJde IJde IJde
IJde IJde IJde IJde IJde
IJde IJde IJde IJde IJde

IJde IJde IJde IJde IJde
IJde IJde IJde IJde IJde

T O T L U Y C K

Geprint by GERRAET CHOCQUET 1783

DEN
 DRUCKER
 TOT DEN
 LESE R.

Ieuws-gierighen Leser , ghetrauwe
 Nederlandtſche Ghemeynten , Lief-
 hebbers van het welvaeren van U
 Vaderlandt ; weynigh Weken ghele-
 den , hebben wy door onsen Druck
 voor de eerſtemael in't licht gebraght
 dees t'ſamen-ſpraeck' tuſſchen een EDELMAN VAN
 BRABANDT en KOOPMAN VAN VLAEN-
 DEREN , verhandelende den OORSPRONGH
 VAN UWE RUÏNE EN AERMOEDE , be-
 nevens de aenwijſinghe der HULPMIDDELEN
 tot de HERSTELLINGHE. Ende ſiende dat den
 Schrijver niet te vergeefs tot uwen dienſt ſijnen aer-
 beydt hadde te werck gheſtelt , en dat het ghetal van
 onſe afdruckfels niet ghenoeghſaem en was om alle
 Lief hebbers mede te deylen ; wy hebben op nieuws
 aenghevanghen de ſelve tot meerder ghetal ſonder
 tijdt-verlies te herdrucken , ſoo als die volghens den
 uytwijs der Tafel door den Autheur zijn vermeer-
 dert , en met eenighe Byvoeghſels verrijckt ; den
 welcken in danckbaerheyt van ſijnen dienſt niet an-
 ders en wenscht als dat ſijne Schriften by U.E. ſou-
 de moghen gheleſen worden met den ſelven oprecht-
 ſinnighen Yver , als hy die heeft geſchreven , U. E.
 niet laetende ghenoeghen met die te door-bladeren ,
 en hier , of daer ter loops, een Woordt te leſen ; maer ,

* *

vol.

voldoende aen uwen plicht, de selve gheheelick van deel tot deel nauwkeurigh in te sien, naer-kommen- de't ghene den grootsten Filosooph van onse eeuwe ghewenscht heeft ten opficht van sijne Schriften, die hy begeerde drye-mael ghelesen te hebben; een-mael tot voldoeninghe van de Nieuws-gierigheyt vanden Leser; een-mael tot verstaen vanden fin en meyninghe vanden Schrijver; en ten lest noch een-mael om de saeck' selfs in haer grondt te ondersoecken. Indien uwe gheneghentheyt of ten minsten den bandt der liefde en plicht van medooghen tot uwe naesten, U. E. hier toe kan verwecken, wy verhopē dat den wensch in't kort met de daedt en lofbaere uytwerckfelen sal ghevolght worden, tot uw' alghemeyn welvaeren, en meerder glorie, soo van de Werelijcke als Goddelijcke Majesteit, wiens wensch en will' voornamentlijck haer opficht neemt tot de liefde en welgeschickte over-een-komminghe tusschen haere Onderdaenen, in welckers ghenae de wy U. E. bevēten.

Tafel

Tafel ofte kort begryp

Vanden in-houdt der Verscheyden
Materien in dees t'Samen-
Spraeck' begrepen.

Waer van het eerste getal beteeckent de Folio,
en het tweede getal de Artijckelen van het
onderscheyt en begin der discoursen.

A Enleydinge tot de volgende Materien, ver-
bandelende boedanigh de Negotie der Spaen-
sche Nederlanden behoord' te wesen, in dees tweeden
druck vermeerdert en in klaerderen Sin beschre-
ven. Begint Fol. 1. art. 1.

Van het vrema' Leder, en hoe dat den Oorspronck
vande RUÏNE en AERMOEDE deser N E-
DERLANDEN veroorsaect door het over-
vloedigh inbrengen der vremde Goederen, waer
door dat onse Penninghen wyt het Landt worden
wegh ghetrocken, en onse Inlantische Gemeynten
ghenootsaect zijnt te moeten ledigh loopen sonder
werck, en te vergaen by ghebreck van besig-
heyt. Begint Fol. 6. art. 3.

Vande vremde Huyden, en dat wy niet anders dan
Inlantische en Spaensche of Spaensche Indiaen-
sche

Tafel of kort Begryp.

*sche Huyden behoorden te gebruycken, met de oor-
saeck van dies.* Begint Fol. 10. art. 3.

*Vande vremde Stoffen, Cattoenen, en ander Manu-
facturen, en dat de overvloedigheydt van het in-
brengen der selve, een der voornaemste Oorsaecken
is van onse Alghemeyne Ruïne en Aermoede,
't gene seer omstandigh wert verhandelt, en in
dees tweeden druck grootelijckx vermeerdert
is.* Begint fol. 13. art. 1.

*Vande Negotie en Schip-vaert op Spaignien, dat de
selve besonderlijck van meerder consideratie en
voordeel is dan eenighen Koophandel op andere
Quartieren, en hoe dat door de selve, niet alleen
dese Nederlanden konnen gebraght worden tot een
oprechte berlevinghe; maer selfs de glorie vande
Spaensche Croon door dien middel kan vast gestelt
worden, 't gene in dees tweeden druck seer leven-
digh beschreven, en vermeerdert is.* Beg. f. 24. a. 4.

*Van het Zout, en dat men het selve behoorde in dese
Landen te raffinieren ofte wit te zieden, en wat
groot voordeel de gene van Brabandt daer-uyt
besonderlijck souden genieten.* Beg. Fol. 37. art. 4.

*Vanden Ghezouten Visch en Haringh, en dat men de
selve behoorde te vanghen met Schepen vaerende*

Tafel of kort Begryp.

van dese Landen, en wat grooten Interest onse
Inghesetenen andersints moeten onderstaen door
het inbrenghen van den gheseyden vremden
Visch. Begint Fol. 45. art. 2.

Vanden Generaelen Schipvaert op alle Landen, en
wat middel men daer toe behoorde by te stel-
len. Begint Fol 54. art. 1.

Vanden Koophandel tot ghecedeerde Plaetsen en an-
dere, en Beneficie van Transito, daer toe dien-
stigh. Begint Fol. 56. art. 3.

Vande Fransche Wynen, en dat de Rechten op de
selve onghewoeligh, en de Gemeeynten voordeelig
zijn. Begint Fol. 61. art. 2.

Vanden Landsman, zijnen Landt bouw, Graenen
&c. en hoe dat men de selve bequaemelijck
kan beneficeren sonder de Gemeeynten te bela-
sten. Begint Fol. 63. art. 1.

waerom dat de gene van HOLLANDT kleyne
Rechten stellen, het onderscheyt tusschen de
gelegentheyte vande Vereenighde Provintien en de
gene der Spaensche Nederlanden, mitsgaders
wat in andere Landen wert ghepleeght en hoe de
Inghesetenenaldaer ghebeneficieert en de vremde
Goederen belast, verboden, en verbannen wor-
den. Begint Fol. 67. art. 2.

Tafel ofte kort Begryp.

*Bemerck-weerdigh Discours tot Besluyt, verbande-
lende hoe menigthe quantiteyt van Penninghen
jaerlijckx uyt het Landt worden weghgetrocken
door het overvloedigh inbrengen der vremde Goe-
deren, en wat men voornaementlijck confide-
reren moet tot de herstellinghe van dese Lan-
den.*

Begint Fol. 74. art. 3.

DEN

DEN OORSPRONCK
V A N D E
RUÏNE EN AERMOEDE
D E R
Spaensche Nederlanden;

*Als mede de Aenwysingen der Hulp-mid-
delen om de selve Landen wederom
te herstellen.*

Verhandelt in een t'Samen-spraeck' tusschen
een Edelman van Brabandt, ende een
Koopman van Vlaender en.

EDELMAN VAN BRABANDT

MYn Heer, indien ick my niet en mis-
grype, ick hebbe ontrent een Jaer ge-
leden noch eenmael d'eer' gehad van
U geselschap, juyft oock hier op desen
Wagen: alswanneer ick een besonder
vergenoeginghe hebbe ghevonden
inde handelinghe die gy my alsdan hebt voorgehouden
op verscheyden voorvallen van onsen tijdt; maer al-
waer 't dat de Fortuyn' telfs mijn Moeder waer, ick en
soude niet verhoopt hebben een meerder gheluck te
A ontmoe-

ontmoeten , als op desen tijdt d'eer van U gheselschap te genieten. Ick en twijffele niet of gy hebt genoegh ghehoort dat onse Gemeynten van Brabandt by Sijn Excell. verkregen hebben , dat verscheyden Rechten die van wegens Sijne Majesteit gestelt waren op de In-kommende Koopmanschappen , ten grooten deele vermindert, ja veel geheelijck afgestelt zijn, sulckx dat alles sich jeghenwoordigh reguleert volgens de Lyfte vanden Jaere 1680. Wat dunckt U mijn Heer, en heeft men nu niet bekomen het gene dat de Kooplieden soo menighmael hebben ghewenscht ? is dit niet den middel om wederom in onse Landen een florissante Negotie aen te queecken, die nu soo langen tijdt uyt dese Nederlandtsche ghehoorsaeme Provintien, heeft verbannen gheweest. Ick bidde U (de wijl ick weet dat ghy U inden Koophandel oeffent, ende besonderlijck seer ervaren zijt in verscheyden saecken die tot Welstandt strecken van dese Landen.) openbaert my nu wat ghevoelen ghy hier van hebt, soude men oyt wel een meerder voordeelige saeck' hebben kunnen verhoppen ?

KOOPMAN VAN VLAENDEREN.

Mijn Heer ick vertrauwe desgelijckx meermaels in U geselschap te hebben geweest, maer uw' beleeftheden gaen mijne geheugenisse te boven, dewijl ick niet en betrauwe oyt de bequaemheyt gehat te hebben van met mijn discoursen U eenighints in vergenoeginge te onderhouden : hoe wel ick in alle ghelegentheden bereyt ben yder mijnen dienst ootmoedelijck te bieden, en besonderlijck aen sulckdanighe, als U. E. in wien ick bemercke een besonder ghenegentheyte tot den Welstant van ons Vaderlandt. Maer mijn Heer wat aengaet dat de gene van Brabandt by Sijn Excell. hebben veroorsaect, dat diversche Placcaeten, Ordonnantien

donnantien en Rechten die ten inkommen ghefelt waeren op differente vremde Goederen, en Fabrijcquen, zijn afghefelt, vermindert, en verscheyden geheelijck weder-roepen, ick en kan niet bedencken wat voordeel dat men inden Koophandel daer uyt soude mogen verwaghten; jae in tegendeel soo men alles wel doorsiet, men sal niet anders kunnen oordeelen, of de Negotie die te voren noch eenighe hope hadde van eenighsints herstelt te sullen worden, light nu geheel onder den voet gesmeten en t'eenemael verbannen.

E D E L M A N.

Wel hoe mijn Heer! soude dan het afstellen vande Inkommende Rechten schaedelijck wesen aende Commercie?

K O O P M A N.

Ja mijn Heer (indien ick vryelijck spreken magh) ick sal u seggen, dat niet alleen de Commercie door sulcke middelen is tot niet geraeckt, maer selfs dat de totale Ruine van het gheheele Landt voornaementlijck sijn oorspronck neemt, uyt dies dat de vremde Goederen Fabrijcquen en Manufacturen ten Inkommen in dese Landen soo weynigh belast zijn.

E D E L M A N.

Dat valt my vremt voor mijn Heer, want veel van ons Landt meynen geheel ter contrarien, daerom gy sult my ten uyttersten obligieren, indien het U gheleest my sulckx naerder te doen verstaen.

K O O P M A N.

Mijn Heer, op dat ick met de daedt U magh doen blijcken dat ick my gloriëre in te volkomen aen U bevel, ick en wil my niet onschuldigen van daer aen te voldoen, sonderlinge in dese materie waer van hanght het algemeyn Welvaeren en waerachtige herstellinge soo van onse Nederlandtsche Provintien, die

onder de gehoorfaemheyte van Zijne Catholijcke Maesteyt restéren, als vande Ingesetenen vande selve.

En op dat ghy mijn voornemen dies te beter en grondelijck soude moghen begrypen, ick sal U voorstellen een vergelijckinge of afbeeldinge van diere.

En soude het niet wesen een groote sottigheyt en t'eenemael bespottelijck, dat een Backer die bequame gelegentheyte en volle kennisse hadde om daghelijckx sulckdanige quantiteyt van Broodt te Backen, dat hy niet alleene soude konnen voor sien zijn eygen Familie, maer selfs diverse andere Menagien; waer 't faecke dat hy sijn Broodt by een ander Backer gingh koopen, ende zijn eygen Meel en Terw liet verloren gaen sonder daer van Broodt te willen Backen, loopende selfs ledigh en vergaende van gebreck en Aermoede.

Sulckx is het oock mijn Heer met de Ingesetenen van dese gehoorfame Provintien; de welcke alle hunne noodigheden, Waren, Fabricquen en Manufacturen, gaen koopen ofte laten inbrengghen door andere Natien uyt vremde Landen: daer dat alle de selve Goederen ghenoeghsaem, ja overvloedigh, en alsoo deughdelijck konnen werden ghemaect, gefabrijqueert, en gecultiveert by ons selven, in dese Landen.

E D E L M A N.

Maer mijn Heer sulckx is de maniere vande Commercie.

K O O P M A N.

Ha! mijn Heer met uwen oorlof, gy misgrypt U, dit en is geen Commercie die den naem van Commercie meriteert, maer een pure blentheyte van onse Ghemeynten; want als men overweeght welcke dat het voordeel en profijt is vande Commercie, soo moet men bekennen dat de Commercie niet en bestaet in het koopen van eenige Goederen, maer eygentlijck alleen in het verkoopen.

Recours

Recours nemende tot het exempel vanden Backer, waer van wy gesproken hebben, het is buyten tegensegh dat delen Backer geen profijtable Commercie en soude doen, als hy zijn Broodt noodigh tot het onderhoud van sijn Familie, by een ander Backer soude gaen koopen: en gevolgentlijck als wanneer onse Gemeente hunne Goederen en noodigheden gaen koopen by andere vremde Natien, zy en doen ten opficht van het gheheele Landt, geen waere nochte profijtable Commercie.

E D E L M A N.

Wat is dan het gene dat gy een waere en profijtable Commercie noemt.

K O O P M A N.

Dat sult gy wederom afgebeelt vinden in het exempel vanden Backer. Een Backer dan die wysselijck en voorsienigh handelt, en ghenegen is tot het onderhoud van sijne Familie, die en sal zijn Broodt niet gaen koopen by een ander Backer; maer sal selfs van zijn Tarw' en Meel, Backen het Broodt 't gene niet alleene tot sijn Familie noodigh is, maer selfs een meerdere quantiteyt om te verkoopen aen ander Persoonen; by welckē middel hy sal konnen profitēren de Penningen om hem en sijne Familie van alle noodigheden te voorsien.

Soo oock mijn Heer, terwijlent dat de Commercie, die den naem van Commercie eygentlijck toekomt, behoorde foodanigh te wesen, dat de selve profijtabel is, ten opficht van het gheheele Landt, en dat generallijck alle Ingesetenen daer uyt voordeel en profijt mogen genieten, en niet ergens een of weynige besonder Persoonen, ghelijck als'er jeghenwoordigh veel gevonden worden, de welcke niet anders als hun eygen voordeel en betrachten, sonder eens de Ooge te slaen

op het algemeyn welvaeren, of den intereff van het publijcq.

Soo behoorde de Commercie dan, waer van ick spreke en de welcke men in dese Landen behoorde te herftellen, tot een algemeyn profijt van alle Ingefetenen, fulckx te wesen, dat wy die in ons felven vinden, dat is: dat de Goederen waer in dat wy handelen willen, het zy tot onse Consumptie, het zy om de felve naer andere Landen te verfenden, behoorden alle (emmers foo veel mogelijk is) gemaect en gefabrijcqueert te worden by ons eygen Ingefetenen en onder de gehoorfaemheyte van Zijne Catholijcke Majesteyt; sonder de felve Goederen uyt vremde Landen, of door andere Natien ons te laten aenbrengen, voor foo verre als wy die aen ons felven hebben: Ende ten regarde vande vremde Waren en eenighe Materien die wy in dese Landen selfs niet en kunnen maecken nochte aenqueecken en die uyt vremde Landen moeten gehaelt worden, dat wy dieselfs behoorden direct te gaen haelen, ter plaetse alwaer de felve waffen of gewonnen worden, sonder die gaen koopen ter tweede handt, in ander Landen.

E D E L M A N.

Hoe wel het my schijnt dat ick eenighsints U intentie begrype, ick bidde U echter my de saeck, in't besonder te particulariseren, op dat ick het fondament dies te beter magh bevatten.

K O O P M A N.

Mijn Heer de wijl U fulckx gelieft, ick sal U eenighe vande voornaemste Specien in't besonder gaen voorhouden: nemende ons begin VAN HET VREMD LEDER.

Is het niet om recht te spreken een groote dolligheyt dat onse Ingefetenen in dese Landen Jaerlijckx laten

laten inbrengen soo menige en groote quantiteyt van Leder, kommende van Engelandt en andere vremde Quartieren, daer dat nochtans in dese Landen soo menige Huydvettters woonen, de welcke by gebreck dat zy-lieden hun Leder niet en kunnen verkoopen, by na gheheelijck tot niet geraecken: niet jegenstaende dat het Leder 't gene in dese Landen ghemaect en bereyt wordt, veel beter en deughdelijcker is, als het gene dat van vremde Landen al-hier in-ghebracht wordt.

V O E R M A N.

Het is waer mijn Heer dat het Inlantsch Le'er al stercker is als het vremde, want mijnen Schoenmaecker heeft my nu onlanghs een paer Schoen toegestelt die hy van Engels Le'er gemaect hadde, maer sekerlijck ick en bender niet langhe van gediend geweest, in thien twaelf-dagen tijdts most ick die by den Lapper doen vermaecken.

E D E L M A N.

't Is een gemeyn spreek-woort, dat yder zijn zeer gevoelt, soo doet den Voerman oock.

K O O P M A N.

Het is waer dat den Voerman met recht hem beklaght: maer indien dat hy oock wist te begriipen het voorder ongemack, dat hy en alle andere Ingesetenen van dese Landen onderstaen moeten, ter oorfaecke van het vremd' Le'er, hy soude hem daer over al anders beklagen.

E D E L M A N.

Ick wensche te hooren, wat schaede dat het vremd' Le'er noch voorder aen dese Inghesetenen mede brenghet.

K O O P M A N.

„ Het vremd' Le'er ende oock alle andere vremde

„ Goederen mijn Heer die in dese Landen ingebracht
 „ werden, zijn DE EENIGHE OORSAECK VANDE RU-
 „ YNE ENDE AERMOEDE VAN DESE NEDERLAN-
 „ DEN, want indien men by onse Ingesetenen wilde
 „ gaen onderfoecken wat yder in't besonder komt te
 „ ontbreken; sy sullen alle en eenpaerlijck antwoor-
 „ den, daer en is geen Gelt in't Landt, daer en is geen
 „ Gelt in't Landt, het Landt en wy zijn inde uytterste
 „ Aermoede, by gebreck van Gelt, al de Wereldt
 „ loopt ledigh, niemant en heeft'er Werck, niemant
 „ en weet wat doen, daeren is niet een Styl ofte Am-
 „ bacht daer men Gelt mede winnen kan, men weet
 „ niet hoe aen den kost en nootdruft te geraecken:
 „ maer soo men onderfoeckt wat hier van de oorfaeck
 „ is: En is het niet het overvloedigh inbrenghen van
 „ alle soorten van Vremde Goederen, soo Leder als
 „ andere Manufacturen en Waeren?

„ Want soo veel Vremde Goederen dat men Jaer-
 „ lijckx dese Landen inbrenght, soo veel Penningen
 „ werdender oock Jaerlijckx uyt het Landt wegh ghe-
 „ voert. Het Vremt Leder en alle soorten van Vrem-
 „ de Goederen die men dese Landen inbrenght, moe-
 „ ten noodtsaeckelijck betaelt worden: ende aengesien
 „ dat de Vremde Natien by ons geene Goederen ko-
 „ men koopen, emmers seer weynigh, soo draeghen
 „ sy uyt het Landt niet anders wegh, als klaer klincken-
 „ de Geldt, 't sy Pattacons, Ducatons of andere Pen-
 „ ningen, en alsoo worden onse Getrauwe Ingesete-
 „ nen uytgeput van alle haere middelen, en het geheele
 „ Landt gebracht inde uytterste Ruïne en Aermoede.

„ Oock en is het geen wonder, dat alle de Gemeyn-
 „ ten klaegen dat zy moeten ledigh loopen, want alle
 „ de Goederen die wy gebruycken worden in ghe-
 „ brocht uyt andere Landen, gemaect ende gefabrijc-
 „ „ queert

„ queert zijnde by de Vremde Natien , gelijk ick al-
„ reede gefeyt hebbe dat ten opficht van het menigh-
„ vuldigh Vremd' Leder dat alhier wert ingebracht ,
„ de Huydveters van defen Lande, niet en konnen
„ fubfifitéren : 't gene in't regard vande andere Goe-
„ deren oock alfoo is gefchiedende.

„ Ende overfulckx het is van noode, dat foo wel het
„ Vremde Leder als alle andere Goederen die wy al-
„ hier in het Landt aen ons eyghen zijn hebbende,
„ ofte by ons konnen gemaect ofte ghefabrijcqueert
„ worden , ten inkommen in defe Landen met ghe-
„ noeghfame Rechten belaft ofte van alhier verban-
„ nen worden.

E D E L M A N .

Ick verftaen feer wel dat dit alles aende Ingefetenen
feer fchaedelijck is , maer ick geloove dat de Schoen-
maeckers niet gerne fouden hooren , dat men het
Vremde Leder ten inkommen belaften ofte uyt den
Lande verbannen foude , want het mochte gebeuren
dat het Leder van defe Landen daer door foude dier-
der worden.

K O O P M A N .

Geenfints mijn Heer , het Leder van defe Landen
en fal daerom niet dierder , maer beter koop worden :
want de Huydveters die nu Jaerlijckx feer weynigh
Le'er verkoopen , fouden alfdan op yder Jaer groote
quantiteyt en menichte Le'er venten , en het is aen
yder bekend dat de groote neeringe den goeden koop
maeckt.

Boven dien het is een groote blentheyte vande
Schoen maeckers dat fy het Le'er gaen koopen aende
Vremde Natien die het Gelt uyt het Landt draghen ,
't gene dat men noyt wederom en krijght : daer dat als
wanneer zy hun Le'er gaen koopen by de Inlantfche
Huyd-

Huydvetters en Leertauwers, zy hoope hebben dat zy het Gelt ('t gene zy aende Huydvetters voor het Leer gegeven hebben) metter tijdt wederom sullen krygen.

Want als wanneer dat den Inlandtschen Huydvetter en Leertauwer zijn Gelt ontfanght vanden Schoenmaecker voor het Leder dat zy verkocht hebben: den Huydvetter en Leertauwer gaen met het selve Gelt, en koopen (boven hunne nieuwe provisie van Huyden) daer vooren Graen, Boter, Vleesch, Kleederen ende andere diergelijche Goederen die zy van noode hebben, en de gene aen wien den Huydvetter en Leertauwer dese Goederen koopt, kommen wederom soo wel by den Schoenmaecker, als by de gene van andere Stylen en Neeringen, om Schoenen ende andere hunne noodigheden te koopen, sulckx dat soo wel den Schoenmaecker als alle andere Gemeynten daer van profiteren; als dependérende alle aen elckanderen.

Ende ter contrarie, als wanneer den Schoenmaecker geen ander Le'er en gebruyckt, als het gene dat al hier uyt Vremde Landen gebracht wordt, 't Gelt dat hy daer voor betaelt, gaet by de Vremde Natien sonder dat eenighe Ingesetenen van desen Lande daer van profiteren, sulckx dat de Lieden by ghebreck van Penningen moeten laeten Schoenen te doen maecken, als mede oock andere noodigheden te koopen, ende gevolgentlijk wert soo wel den Schoenmaecker als alle andere Ingesetenen van wat Styl ofte Negotie die wesen, hier door seer beschaedicht en verkort.

E D E L M A N.

Ick bekenne het fundament van uwe redenen, maer aengesien dat U. L. betoont de groote schaede ende Ruine die de Gemeynten moeten onderstaen, ten opsichte vande Penningen die uyt het Landt getrocken worden

worden door de Vremde Goederen, alhier inkom-
mende, ende wefende ten propofte van het Leder;
foo wenschte ick wel dat U. L. my oock toonen wilde
eenen middel om alhier in dese Landen te brengen
onbereyde Huyden, waer van dat het Leder moet ge-
maeck't ofte bereydt worden, aengefien dat men alhier
te Lande van ons eygen geen genoeghfaeme Huyden
en zijn hebbende, om fulcke abundantie van Leder
te bereyden als men van noode heeft. Ghelijck gefien
wort dat Jaerlijckx in dese Landen ingebracht wordē
menichte ende groote quantiteyt van Yersche ende
andere Vremde Huyden, waer door dat oock een me-
nichte van Penningen uyt het Landt getrocken wor-
den.

K O O P M A N.

Mijn Heer ick weet feer wel dat wy alhier in't Ne-
derlandt van ons eyghen niet genoeghfaem van Huy-
den voorfien en zijn, oock moet ick toestaen dat de
menichte van Vremde Huyden die alhier te Lande
ingebracht worden van Yerlant ende andere Quartie-
ren feer schaedelijck zijn aen onse Ingeletenen
voor foo veele door de selve, de Penningen feer over-
vloedigh uyt dese Landen wegh getrocken worden.

Maer men kan feer lichtelijck daer in oock voor-
fien, belaftende niet alleene het gefeyde Vremt Leder,
maer oock de selve Yersche Huyden ten inkommen
met een swaer ende genoeghfaem Recht, ende laeten-
de vry inkommen de Huyden, kommende van
Spaignien ende de Spaensche Indiën, van waer dat
men genoeghfaeme abundantie van Huyden kan be-
kommen, om in dese Landen tot Leder te bereyden.

Sijnde bekent aen een yder, emmers de gene die
maer de alderminste kennisse hebben vande Ne-
gotie, dat voor alle de Goederen die men van Spaignien

nien

nien alhier is ontbiedende, noyt geen Penninghen van dese Landen naer Spaignien en werden ghesonden, maer in teghendeel men sent van dese Landen naer Spaignien niet anders als differente van onse eygen Manufacturen, soo Canten, Lynwaet, Fusteynen, Zayen, als andere Hantwerck ende Goederen.

Sulckx dat soo wanneer als men alhier te Lande niet anders bereyden en sal als Spaensche ende Spaensche Indiaensche Huyden, het Gelt dat Jaerlijckx tegenwoordigh door het inbrengen vande vremde Yersche en andere Huyden en Leder uyt dese Landen ghetrocken wordt, sal alsdan alhier te Lande blyven, ende onse Ingeletenen sullen daer en boven soo veel te meer hunnè Hant-wercken ende Manufacturen naer Spagnien beneficiëren en verkoopen, midts dat de Negotie en Schip-vaert op Spaignien dies te meer sal aenwassen. Boven dat onse Inlandtsche Huydvetters, als wanneer dat zy Spaensche Indiaensche Huyden tot Leder bereyden, het selve veel beter koop kunnen verkoopen als het Leder 't gene zy teghenwoordigh vande Yersche en andere Huyden Vetten, gelijk als in Brabandt wert ghesien ende oock besonderlijck binnen Mechelen, alwaer de Huydvetters niet anders en bereyden dan Indiaensche Huyden, dat zy hun Leder verkoopen twee à dry stuyvers beter koop op yder pont als het Leder het gene van Yersche Huyden wert gevet, boven dat het Mechels of Indiaens Leder alsoo goet en deughdelijck is, als eenigh ander Leder soude kunnen welen.

E D E L M A N.

Mijn Heer terwijlent ick voor als noch geen redenen en sien om de gefondeerthede van U propositien te weder-leggen: laet ons (indien het U gelieft) het gevolg van u discours hooren.

KOOP-

K O O P M A N.

Het gene wy hier vooren ghehandelt hebben van het vremd' Leder ende Huyden, verstaet sich oock al soo ten opfichte van veele ende generaelijck alle andere vremde Goederen die hier ten Lande in-gebraght worden, want gelijk ick geseyt hebbe, dat door het in-brengen van het vremde Leder ende Huyden, het Geldt uyt dese Landen werdt wegh-ghetrocken; soo gheschiet het selve oock door het in brengen van alle vremde Manufacturen, die van Engelant, Vranc-kerijck als andere omgeleghen Landen al-hier in-gebraght ende gedebiteert worden.

Wie sal oyt genoeghsaem kunnen beschrijven, ofte wat Tonge is'er bequaem, om uyt te spreken de schae-
de die de vremde Manufacturen alhier te Lande in-ge-
broght; veroorsaect ende gecauseert hebben? sy heb-
ben gebraght tot de uytterste Aermoede, ende verban-
nen een ghetal van soo veel duysenden, jae honderdt
duysenden Menschen, de welcke in dese Landen heb-
ben gewoont, ende hun met hunnen aenhangh, ende
alle Ingesetenen onder-houden ende doen leven, door
de Fabrijcque die zy waeren doende inde selve Ma-
nufacturen, als Laeckenen, Bayen, Zaeyen ende an-
dere diergelijcke, ende alle soorten van Stoffen die zy
waeren maeckende,

Ick hebbe onlanghs noch ghehoort uyt den Mont
vande Dekens ende Gesworen van't Ambacht ende
Fabrijcque der Laeckenen binnen Mechelen, dat zy
op hunne oude Registers zijn bevindende, dat in voor-
leden tijden, alleen binnen de selve Stadt (ick laete
onaengheroert alle de andere Steden) zijn gheweest
teender tijdt dry duysent twee hondert Getauwen die
gesamentlijck ende daeghelijckx waeren Werckende
tot het maecken en bereyden van Laeckenen, waer
door

door dat in't werck onderhouden ende gemaintineert wierden, vier en veertigh duysent en acht hondert Menschen, als dependérende van yder Getauw veertien Perfoonen, soo Mannen, Vrouwen, als Kinderen: dit groot getal (ô lieven Godt! wie sal sulckx oyt ghenoeghsaem kunnen beklaegen) is nu gheheelijck verbannen, ende tot de uytterste Ruïne ghebraght, want in plaetse van de voorseyde drye duysent twee hondert Ghetauwen, en reesteert alleenelijck maer ontrent de dertigh vande selve, soo dat in plaetse waer van te vooren honderden Menschen in't Werck onderhouden wierden, eenen Mensch alleen hem als nu qualijck weet besigh te houden, ofte aenden kost te kommea.

Is dit al soo ten aensien vande Stadt Mechelen alleé wat sal het wesen ten regarde van het geheele Landt ende generaelijck alle de Steden als Leuven, Brussel, Antwerpen, Ghendt, Brugghe, en ontallelijck andere, die alle ende yder besonderlijck in dese ende diergelijke Fabriecquen ende Handt-wercken, soo van Laeckenen als alle andere Manufacturen seer uyt-nemende hebben ghefloriçteert, ende waer-van men als nu seer weynighe, jae geen overblijfsels en weet te vinden? Het getal der Letteren is te kleyn om de menighvuldighe grootheden deser Ruïne te kunnen beschrijven, nochte geen spraeck'en is'er die genoeghsaeme woorden heeft om uyt te spreken de beklaeghelickheyt van diere. Wie sal kunnen tellen ofte nombréren het ghetal der aerne ende behoefteighe Menschen, die men jegenwoordelijck in dese onse Nederlanden is vindende, ledigh loopende ende vergaende by gebreck van besighheyt ofte werck? Ende wie sal kunnen berekenen de menichte van Penningen die men jaerlickx wegh-voert uyt dese Landen tot de gene vande vrede

de , met de welck de gefeyde inwoonende aerme ende behoeftefiche fouden konnen ghemainteneert worden, daer in tegendeel de Af ghesetenen ende Vremde Natiu de selve als nu proffijtieren , ende hunne Handel daer-mede te meer vaste ftellen tot onse meerdere verdruckinghe ende geheel verderf.

E D E L M A N.

Ha! mijn Heer hier hebt gy waerlick getreft den oorspronck van onse tegenwoordige Ruine , wel te recht moet ick bekennen dat het overvloedigh inbrengen der vremde Goederen de oorfaeck is van onse verdruckinge , en Aermoede , voorwaer soo ick alsnu op U vermaen des faeck wel infien , ick en kan my nier genoegh verwonderen, over onse soo langh gedeurde, verblentheyt; lieven Godt als men gaet bedencken den staet waer in onse Nederlandtsche Provintien in voorleden tijdt hebben geweest , en die vergelijken by de gene van onsen tijdt, het getal van Argus oogen is te kleyn om het onderscheyt genoeghsaem te konnen af-sien. Waer is alsnu vervloghen dien tijdt als wanneer dat de Faem alleen van onse Macht, een Schrick was van ander Volckeren.

My komt oock in't geheugen dat ick weynigh tijdt gheleden in Lipsius ghelesen hebbe dat ontrent den Jaere 1350. als wanneer Ian den derden Hertogh van Brabandt was, binnen Leuven alsdan oock wel ontrent de vier duysent Getauwen t'eender geweest , en daegelijckx tot het maecken van Laeckenen gewerckt hebben, soo dat alsdan oock beth dan vijftigh duysent Menschen daer door wierden in't werck onderhouden.

V O E R M A N.

Ja mijn Heer ick hebbe mijnen Groot-Vaeder die een seer oudt Man was in sijn jonckheyt hooren verhaelen

haelen dat in voorleden tijden in Brabandt en Vlaenderen sulck een groot ghetal van Wevers is gheweest; dat de Magistraten vande Steden moesten aende andere Ghemeynten verbieden datter niemant tusschen twalf en een uren soude langhst de Straten gaen, want de Poorten en Straten waren te kleyn om al de Wevers s'noens van hun werck te komen, en daer weder naer toe te gaen.

E D E L M A N.

Wel Voerman weet gy oock al vanden ouden tijdt te spreken

V O E R M A N.

Mijn Heer ick en weet niet veel vanden ouden noch vanden nieuwen tijdt te segghen, maer ick sien wel dat van Jaer tot Jaer den tijdt hoe langher hoe slechter gaet, en mijn platte Beurfe selfs sal getuygenis geven dat mijn Heer gelijk heeft.

K O O P M A N.

Mijn Heer indien dat alle onse Nederlantsche Gemeynten soo wel als onsen Voerman konden begrypen den oorspronck van hun eyghen Ruine en Armoede, en dat zy maer eenige de minste genegentheyth hadde om de selve dese Landen wederom te brengen tot een oprechte erlevinghe, ick meyne dat men in korte Jaeren alle onse Ingesetenen seer haest souden sien inden overvloet van Werck en Penningen, 'tgene nu het eenigh gebreck is waer over men tegenwoordigh een yder soo seer hoort klaegen!

E D E L M A N.

Ick weet seer wel dat'er veel van de Ghemeynten seer onwetende en blent zijn, niet willende gedoghen, dat men de vremde Goederen ten inkommen soude belasten, gelijk wy nu weynigen tijdt geleden, de exempels daer van gesien hebben; maer indien dat hun

de

de faeck wezentlijck wierde verthoont, ick meyne dat zy licht van gevoelen soude veranderen.

K O O P M A N.

Dat vertrouwe ick oock mijn Heer; maer alwaer't dat de Menschen soo onverstandigh waeren, dat zy niet en konden begrypen dat het op-stellen vande Rechten op de vremde Goederen ons en alle Ingeseten en seer noodigh en voordeeligh is, soo souder echter noch een middel blyven om ons te helpen, die eygentlijck maer en dependeert aen onsen eyghen vryen Wille.

Dat is, waer't by aldien, dat alle Menschen en yder in't besonder noyt geen vremde Manufacturen ofte andere Goederen en kochte ofte ghebruyckte; niet anders koopende en gebruyckende dan Stoffen, Manufacturen en andere Goederen die hier in het Landt ghemaect worden, soo soude ons arm en geruïneert Landt in zijn eygen sich selven herstellen.

Confidereert mijn Heer, dat allè de Kleederen die wy aen ons Lichaem ghebruycken, tot den Hoet en Kouffen encluyt, alle zijn Stoffen die gemaect worden in vremde Landen, en laet ons berékenen hoe veel Gelt dat yder Mensch besonderlijck Jaerlijckx uyt-geeft tot het koopen van sijne Kleederen, wy sullen vinden een oneyndelijck getal van Penningen; ende alle dese Penningen werden wegh ghevoert uyt ons Landt tot de vremde Natien, en veroorsaecken alhier een groote Armoede en Ruïne onder onse Ingesetenen.

Waer't faecke dan, dat wy alle en yder besonderlijck tot onse Kleederen, niet anders en kochte nochte en ghebruyckte dan Inlandtsche Stoffen, Laeckenen, Zaeyen, Kemels-hairen, Zyden, Brocaden, Linten, Hoeden, Kouffen, en andere dierghelijcke tot onse

B

Kleedingen

Kleedingen en onderhoud des Lichaems noodigh wesende, alle de Penningen die wy daer voor souden betaelen, souden in het Landt blyven, en wy souden op sijn tijdt de selve Penninghen die wy aen onse Ingesetenen uytgegeven hebben, wederom krygen, want als onse Inlandtsche Wevers van Penninghen souden voorzien zijn, den Backer, den Brauwer, den Landtsman, en gevolgentlijck oock den Edelman, en alle soorten van Ambachten. souden vanden Wever wederom de selve Penninghen (voor andere Waeren) ontfangen, daer ter contrarie de Penninghen die wy uyt-gheven aende vremde Stoffen, door de vremde Natien worden wegh-gevoert, sonder dat wy hope hebben vande selve oyt wederom te ontfangen, want de Vremdelingen by ons geen goet en kommen koo- pen, gelijk wy meermaels hebben geseyt.

E D E L M A N.

Ick verstaen seer wel U meyninge, maer wat middel om onse onwetende Ghemeynten sulckx alle kenbaer te maecten, my dunckt het waere noodigh dat de Predikanten sulckx op den Stoel verkondighde, op dat alle Menschen souden kunnen verstaen de oorsaecke van hun eygen Ruine, en hoe dat yder in't besonder daer van oorsaeck is, en hoe dat wy seer lichtelijck ons eyghen selfs kunnen helpen; maer ick vreesse dat de Geestelijckheyt ons daer tegen sal seggen, dat zy meer de Goddelijcke als de Polijcke Regelen behooren te Predicken.

K O O P M A N.

Mijn Heer, ick kome met u ghevoelen over een, maer de saeck' die wy verhandelen, is niet alleen Politijcq, maer oock seer Goddelijck, 't is waer wy zijn van Professie geen Theologanten om sulckx te verhandelen, maer ick hoore nauwelijckx een Sermoen
of

of de materie daer wy van spreken wort oock aldaer verhandelt.

Het is een oudt Christelijck en oock een Heyligh gebruyck, dat in alle Sermoenen ofte Predicatie, den Predicant recommandeert de Charitate tot de Arme en behoeftighe Menschen, en gewoonelijck de Arm-Meefters en Disch-Meefters gaen ront de Kerck', om te ontfangen de jonsten vande Toehoorders; maer en sien wy niet dat de Penninghen die aldaer ghejont en ontfangen worden, in't minste deel niet genoeghsaem en zijn, om alle de Arme en behoeftighe Menschen die in ons Landt ghevonden worden, te spijsen, en van hunnen nootdrift te onderhouden? en sien wy oock niet dagelijckx menichte van Arme Menschen, jonge en kloecke Lieden bequaem om te Wercken, langht de Straeten en aen onse Deuren komen versoecken een Aelmoeffe, ofte Charitate; ick laet on verlet het oneyndelijck getal vande gene die als Aert-wormkens met hun Kinderen t'huys blyven, levende by een stukken droogh Roggen Broot, en een dronck Waters (als wanneer dat zy noch soo veel konnen bekomen) als hun schaemende ymandt tot assistentie in hunne droef heyt en grooten nootd te versoecken.

En soude het dan niet seer Heyligh en Godtvruchtigh gedaen wesen van eenen Predicant, dat hy in sijne Sermoenen de Toehoorders vermaende om alsulcke middelen in het werck te stellen; waer mede dat soomenige Arme Menschen souden onderhouden worden? sekerlijck als ick dese saecke wel considerere, my dunckt dat wy alle in Conscientie daer toe verbonden zijn.

V O E R M A N.

Mijn Heer, de Predicanten zullen van my niet veel kunnen predicken, want ghy siet al wat ick aen mijn

Lijf hebbe, is Lijnwaet dat hier in het Landt ghemaeckt is, en mijnen besten Laecken Rock die ick t'huys hebbe is oock tot Ghendt geweven: maer droeskop, hoe fouden de Joffvrouwen het moeten hooren, die altijt de de mode van Parijs willen volghen, jae mijn Wijf selfs en soude niet kunnen vry-gaen, want sy heeft in d'ander Weke een nieuwen Cattoenen Voorschoot gekocht, 't is goet dat ick nu beter geleert ben, ick sal soo haest als ick t'huys komen, dat gecouleurt Serpente Vel gaen verbranden.

E D E L M A N.

Het schijnt dat onsen Voerman de Haerlemsche Courant gelesen heeft, want uyt Venetien wert geschreven dat aldaer in Stadt, gevonden zijnde eenighe stucken Laecken die in vremde quartieren waeren gefabrijcqueert, de gene van de drapperye aldaer de selve openbaer op S. Marcus Marct ten thoon van al de wereldt, hebben doen verbranden,

K O O P M A N.

Het waer te wenschen datmen in dese Landen sulck-danige Exempelen naer volghden, en waerlijck den goeden yver van onsen Voerman kan niet ghenoech gepresen worden, want de vremde Cattoene Lynwaeten die men soo overvloedigh, soo wit als gecouleurt dese Landen inbrengh, sijn een oprecht Fenijn om het over-gebleven deel van onse Fabrijcquen teenemael onder den voet te smijten.

Het schijnt noch niet genoegh te wesen dat de Fabrijcquen der Wolle of Manufacturen geheelijck uyt onse Landen verbannen zijn, maer het kleyn deel van onse over-gebleven Fabrijcque der Lynwaten moet oock tataliter verdistrueert worden.

En fiet men niet dat de Lieden die hun voor-tijts te vreden hielden met een Voorschoot van Inlants blauw Lynwaet

Lynwaet , als-nu alle niet anders en gebruycken als gecouleurde Cattoenen. Wat fiet men oock niet een menichte van witte gebleyckte Cattoenen Jaerlijcx dese Landen inkommen , en in plaets van Lynwaet gebruycken? Ha ! wat helsche toverye heeft onse Ingetenen tot dese verblentheynt gebracht.

E D E L M A N.

Het schijnt mijn Heer dat den goeden koop vande Cattoenen hier van de oorfaeck is.

K O O P M A N.

Ha ! vervloeckelijcken goeden koop , wel te recht seght het Nederlants Spreek-woort ,

*Den goe-koop is een pest ,
En dier in eygen wesen ,
Een deughdigh Goedt is best ,
En dient voor al gepresen.*

is de deught en meerder weerde van onse Inlantsche Lynwaten niet verre te prijfen boven de gene vande Cattoenen?

E D E L M A N.

Mijn Heer ick moet met U bekennen, dat dese dollen verblentheynt niet langer lijdelyck en is , en dat den noot teenemael verheyft dat by den eenen of den anderen middel, daer in tijdelijck wort voorsien, want niet alleen onse Inlantsche Lynwaten daer door teenemael in ruine werden gebracht: maer alderhande soorten van Fabrijcquen werden bestormt, door de over-vloedigheynt der vremde Cattoenen?

En fiet men niet wat schaede dat onse Inlantsche Gouden-le'er-maeckers en Tapijtfieren , door de gecouleurde Cattoenen aengedaen wort , de wijl men in plaets van Gouden-leer of Tapijt geheele Camers daer mede fiet behangen : Boven de menighvuldighe be-

hanghsels van Ledicanten, Dekens, Tafel-kleeren en andere diergelijcke hebruyckelijckheden, die daer van soo overvloedigh werden gemaect, alsmede Rocken, Camer-mantels, en geheele Kleedingen, tot groot nadeel van alle Fabrijcquen en besonderlijck oock tot een ruïne der Inlantsche Brocaden en Zijden-stoffen.

K O O P M A N.

Mijn Heer U vermaen vande Inlantsche Brocaden en Zijde-stoffen doet my gedencken, dat niet alleen de vremde Cattoenen een groote oorfaeck zijn van de ruïne der selve, maer de vremde Brocaden en Zijden'stoffen selfs, worden in meerder achtbaerheyt gestelt als de gene van desen Lande.

U. E. heeft my terstont geleyt dat het schijnt dat den goeden koop onse Ingesetenen soude verblenden, maer ick sal U een geschiedenis gaen voorhouden, die ons leeren sal dat niet soo veel den goeden koop als de verwaende ydelheyt daer van den oorspronck is?

Sekeren Vriendt van Antwerpen heeft kort geleden my omstandigh bevestight, dat aldaer was woonende, onder andere, sekeren persoon die naer de konst seer naturelijck en deughdelijck alderhande soorten van Zijde-stoffen en Brocaden was maekende, En geburende dat hy by sich had' verscheyde schoone en konstighe stucken Brocaden, die hy gemaect en by nae gheheel Antwerpen door al om te koop hadde laten draghen, heeft hy de selve (niet jegenstaende, hy die voor een kleynen prijs hadde gepresenteert) nergens konnen verkoopen, tot dat eyndelijck binnen Antwerpen is gehkomen sekeren Fransman, die hem al dese stucken heeft af-gekocht; desen Fransman met alle de selve stucken vertroocken zijnde naer Cameryck of elders in Vranckrijck heeft hy aldaer de beste stucken met een dobbel winste verkocht, en al

de slechste stücken vanden geheelen hoop, wederom gefonden aen eenighe van sijn Vrienden of Correspondenten tot Antwerpen, hun versekerende dat dese stücken waeren vande alder-beste Brocaden en van de nieuwste moden die binnen Parys of elders in Vranckrijck in dien tijdt wierden Gefabrijcqueert. Terstont op het arrivement van dese nieuwe Parijsche mode, worden de principale Joffvrouwen van Antwerpen ghewaerschouwt, yder ghelovende dat de selve wesentlijk binnen Parys gheweven waeren, hebben al de Joffvrouwen eensweeghs hun daer van voorsien, en de selve betaelt veel meer als dat sy die te vooren binnen Antwerpen konden koopen, in't kort, al de ghene die dese nieuwe Parijsche mode niet naer en volghden, wierden uyt-ghe-maeckt voor Hypocrijten oft Slecht-hoofden en als niet wetende wat de mode was; onsen goeden Man die dese Brocaden met eygen handen hadde gemaect siende door geheel de Stadt sijn Fabrijcque alnu in sulck een groote achtbaerheyt, ten oplichte dat die met den naem van P A R Y S gemaesquert was, heeft sich gepraemt gevonden desen blent-doeck van de ooghen af te doen, en aen eenighe Joffvrouwen het rechtveerdigh bedrogh te openbaeren, voornaementlijk by de gene aen wien hy de selve te vooren hadde laeten presentéren.

E D E L M A N.

Maer mijn Heer my verwondert dat dese Joffvrouwen als sy te vooren dese Stoffen gesien hadde, daer naer niet en bemerckte dat dit de selve waeren.

K O O P M A N.

Mijn Heer het is waer dat men hun te vooren de selve Stoffen wesentlijk hadde getoont, maer Gods weet, of zy alsdan oyt de moeyt hadden willen doen.

om de selve te besichtigen, want gelijk als die daer naer om den naem van P A R Y S seer begeert wierden soo oock te vooren wierden de selve om den naem van A N T W E R P E N niet gewilt.

E D E L M A N.

ô Blende ydelheyt! ô sotte verwaentheyt! waer laeten de Menschen hun verleyden? voorwaer nu sien ick dat niet den goeden koop maer een doller rasernye al dees misbruycken in-voert. Niet te vergeets staet'er geschreven, *Na de mate der Sonde, sal de mate der Plaeghen wesen.* Wat hebben wy ons soo seer te beklagen vanden Goddelijcken Geestel die wy nu soo veel Jaeren door de Fransche Wapenen hebben moeten draghen, zijn onse boosheden daer van niet een genoegsaeme oorfaeck? de hoveerdye die Godt selfs in den Hemel niet en heeft kunnen lijden, sal hy dan die gedoghen in soo een kleyn gedeelte van't Aerderijck t'gene jegenwoordigh niet alleen ten opzicht van den Hemel, maer selfs ten aensien van het minste Landtschap, als eenen niet wert verworpen? ô! Mensch ô Nederlandtsche Gemeynten doet open U verblentdoeckte Ooghen! hoe langh sult ghy noch blyven ligghen in den slaep van dees vervloeckelijcke uytfinnigheyt? voorwaer het gevoel van onse miserie behoorde ons wel te doen ontwaecken.

Dan mijn Heer terwijlent wy beyde hier in van een gevoelen zijn, laet ons ygelijck tot het effect van desen aenmanen, en niet min van onsen kant volgens het uytterste van ons vermogen, daer toe alles bystellen t'gene Godt en de Nature aen onse kleynheyt heeft verleent, en ondertusschen voortgaen met het vervolgh van onse handelinghe.

En aengesien ghy hier vooren hebt gesproken van den Schip-vaert en Negotie op Spaignen, is dan dese
Negotie

Negotie besonderlijck van meerder confideratie dan den Koop-handel op ander quartieren.

K O O P M A N.

Mijn Heer, de Negotie die wy op ander Quartieren doen, als op Vranckrijck, Engelandt, Hollandt, en andere Landen, en is waerlijck geen Negotie, want wy geen of weynigh Goederen daer naer toe en voeren, maer wel Goederen van daer laeten naer hier kommen, daer vooren dat de Penninghen uyt ons Landt wegh getrocken worden, maer den Koophandel die wy op Spaignien dryven, is waerlijck een oprechte Negotie, waer uyt wy voordeel trecken; want ick hebbe alreede gheseyt dat wy naer Spaignien noyt geen Gelt en senden, maer ter contrarie onse Manufacturen van Lynwaet, Kanten, Zayen, Bayen, &c. daer vooren dat wy selfs het Gelt trecken uyt Spaignien naer onse Landen.

Ende waerlijck indien wy geen Negotie op Spaignien waeren dryvende, in korte Jaeren soude men in ons Nederlant niet een stuyver Gelt weten te vinden, want al het Gelt dat wy in ons Nederlandt kryghen komt alleenlijck uyt Spaignien voor onse Manufacturen, die wy daer henen met onse Schepen senden, hoe wel dat de Spaensche Negotie by ons tegenwoordigh oock soo kleyn is, dat het Gelt 't gene wy uyt Spaignien ontfanghen seer weynigh is, ten aensien vande menighe Penningen die continuëlijck uyt ons Landt worden wegh getrocken in voldoeninge vande vremde Goederen, alhier ingebracht wordende, soo dat onse Landen van tijt tot tijt hoe langer hoe meer werden verarmt en geruïneert.

Dat meer is men soude vryelijck en met de waerheit moghen segghen, dat niet alleen den welstant van dese Nederlandtsche gehoorfame Provintien, maer
selfs

26 *Vande Negotie en Schip-vaert op Spaignien.*

felfs de glorie vande Spaenſche Croon' kan vaſt geſtelt worden by middel van een wel gheſchickte en goede over-een-komende Handelinghe, die men tuſſchen beyde deſe onderdanighe Landtſchappen van Zijne Majesteit met een wel geregelde hoedaenigheyt ſoude dryven.

E D E L M A N.

Welcke zijn dan de voornaemſte middelen die gy begeert tot ſulck een eynde in't werck gheſtelt te hebben?

K O O P M A N.

Mijn Heer, U is ghenoech bekend dat Zijne Cato-lijcke Ma: boven de menighvuldige Koninckrijcken en Lantſchappen die aen ſijne onderdanigheyt onderworpen zijn, het ghebiet en eygendom heeft van ſoo een onmetelijcke gedeelte des Werelts, 'tgene om ſijn grootheyt en nieuwe ontdekkinghe, felfs den naem van een nieuwe Werelt draeght, de palen van welke ſigh ſoo verr' verſtrecken dat zy hun ſeer naer tot aen beyde de aſpuncten des Aertrijckx bereycken. Gy weet oock, dat al hoe wel men niet en weet te beſchryven de eynde palen der grootheden van deſe Landen, dat den Rijckdom van dies nochtans de ſelve verre te boven gaet. 't Is hier dat ghevonden worden ſoo menighvuldighe Goud' en Silver Mijnen, (ick wil niet ſpreken van alle de andere ontelbaere Koſtelijckheden) waer uyt dat ghetrocken wort dat alder-edelſte Metael des Werelts, 'tgene de eenighe Zenie is van alle macht en glorie. Gy weet deſghelijckx dat niet tegenſtaende de goede forge die ghedragen wort van weghens Zijne Catholijcke Majesteit om deſe ſijne eygen ſoo kpfelijcken Schat onder ſigh te behouden, dat echter de ſelve hem van alle zijden door de vremde Narien fraudeleufelijck wert geweert, ſonder dat dan of yet of weynigh onder zijn ghehoorſaemheyt blijft reſtêren. Ick

Ick hebbe U daer terstont aengheraeckt, hoe dat de Ruine en Aermoede van dese Nederlantsche Provincien haeren Oorspronck neemt, uyt de overvloedigheyt der vremde Goederen die gheduerigh in een groote menichte alhier ingebragt worden, en hoe dat door de selve dese Landen worden uyt-geput van alle haere Penninghen: maer het genoten desen opfichte geschiet ten aensien vanden onwaerdeerlijcken Schat der Indiën, gaet onse Ruine noch verre jae onvergelykelyck te boven.

Alle de Goederen, voornamentlyck alle de Stoffen en ander Manufacturen die in de Indiën, als oock in Spaignien ghesleten of ghebruyckt worden, zijn ten meerderen deel, of seer naer al, Goederen en Manufacturen die by de vremde Natien zijn gefabrijcqueert en by hun in Spaignien gebracht worden.

Alle dese Goederen mijn Heer, die door de vremde Natien aldaer in onpalijcken overvloet werden ghebragt, moeten desgelyckx oock betaelt of de weerde van dies voldaan worden. Ende want de weynighe Goederen die uyt Spaignien worden wegh gehaelt in het minste deel niet vergelykelyck en zijn ten aensien vande groote en onuytsprekelijcke menichte der vremde Goederen, die aldaer sonder ophouden ghebragt worden; soo wordt den geheelen Indiaenschen Silver Schat seer naer daer in verslonden, en door de vremde Natien uyt Spaignien wegh getrocken.

De ghewenste en teenemael nootsaekelickste middelen dan mijn Heer, die tot voorkomen van alle dese soo groote en noyt ghenoeghsaem beklagelijcke misbruycken zijn: behoorden in 't werck gestelt te wordē: eerstelijck dat Sijne Majesteit geliefde gedient te wesen, te bevelen dat alle Manufacturen en Hantwerken van dese Landen komende van alhier directelijck in

in Spaignien, behoorelijk ghezegelt en wettelijk bevestight, aldaer ten inkomen ter uytfluytinghe van alle vremde Stoffen en andere Goederen, souden bevoordeelicht wesen met eenighe besondere Vrydommen, latende de selve onse Nederlandtsche Fabrijcqen aldaer inkomen mits betalende alleen een kleyn ghematight Recht, ende doende alle andere vremde Goederen als namentlijck de vremde Manufacturen ten inkomen in Spaignien betaelen een ghenoeghsaem groot ofte dobbel Recht.

Hier door soude ghebeuren dat de gene van dese Nederlandtsche Provintien met hunne Manufacturen niet alleen Spaignien, maer selfs de Spaensche Indiën ten grooten deele soudē voorsien, en oversulcx het Geldt dat als nu door alle vremde Natien wert ingeslockt en uyt Spaignien wegh gevoert, soude als dan blyven onder de ghehoorsaemheyt en Gebiet van Zijne Catolijcke Majesteit; dat meer is men soude in korte Jaeren onse Nederlanden in alderhande soorten van Fabrijcquen soodaenigh sien uytfschijnen, dat men den fleuriganten voorleden tijdt, selfs verre soude overtreffen; inder voeghen dat dese Landen die tot noch toe zijn geweest als een last aen Zijne Majesteit hem als dan souden verstrecken tot een Steun-Pilaer van sijne Croone.

E D E L M A N.

Maer mijn Heer my verwondert ten uyttersten, dat het Geldt uyt Spaignien soo overvloedigh wert weghgetrocken, en dat nochtans door sijne Majesteit het uyt-voeren van dies, soo strictelijck is verboden, ghelijck oock daer op een seer nauwen toeficht wert genomen.

K O O P M A N.

Mijn Heer dees verwonderinghe sal U seer haest
geweert

geweert wesen, indien ghy belieft in-te-fien het Exempel dat ick u sal voor houden.

Laet ons onderstellen dat een Tobbe, Kuyp, of ander Vat, vol Water zy, dit Vat soo langh als men daer geen ander materie in worpt, en sal niet overloopen of storten: maer soo haest als men in het selve eenighe ander materie komt in te worpen het zy eenighe Steenen, of andere stoffe, het sal terstont gebeuren dat het Water wassen en eensweeghs overloopen of storten sal, op dat de inkommende materie magh besitten de plaets vande gene die sich vertreckt, en alwaert dat men tot wederhout hondert-duysent middelen wilde te werck stellen, de Nature sal even-wel haer cours gaen, even als een Weeghschael die door het neder-daelen vande eene zyde, de andere, doet op stijghen.

Soo oock mijn Heer is het onmogelijck te beletten dat het Gelt sich niet en vertreckt uyt het Gebiet van Zijne Majesteit, ten zy dat men belet de inkomste der vremde Goederen die daer van de oorsaek zijn, als komende besitten de plaets van het wegh-trekkende Gelt.

E D E L M A N.

Indien wy dan inde plaets van het wegh-getrocken Gelt de weerde van dien genieten inde Goederen, die ons werden aengebraght, wat oorsaek fullen wy vinden om ons te beklagen? soo langh als de weerde van het een en het ander even-matigh is.

K O O P M A N.

Mijn Heer het Gelt is niet alleen een wezentlijcke saeck; maer oock een blyvende en vaste materie, en (gelijck als ick noch terstont hebbe gheseyt) de Zenuë van alle macht en glorie: wien het Gelt besit (Wereltlijck ghesproken) besit het alles; want met Gelt is alles te koopen,

Maer

Maer de Goederen die ons aenghebraght worden en zijn niet altijdt blyvende, maer worden verteert, versleten, en verbruyckt, sulckx dat naer dien de selve Goederen alle zijn gheconfumeert, wy ons alsdan bevinden met ydel handen sonder Goet en sonder Gelt.

Het Woort Godts (GEN. 3. 19.) is maer al te waer, *In't sweet uws Aensichts suldy u Broodt eten, tot dat gy weder keert tot de Aerde daer gy af genomen zyt*: wat meynen wy dat den Lichamelijcken nootdruft ons door den wint sal komen aengedreven, terwylent wy sitten met gevauwen handen? neen voorwaer, Godes Woort dat leert ons anders; ten is niet genoegh dat wy onse noodigheden door andere Natien ons laten bereyden, maer wy moeten ons pogen met ons eygen werck ons selven te onderhouden.

E D E L M A N.

Wilt gy dan dat yder Mensch in't besonder zijn eyghen Lichaemelijcke nootsaeckelijkheden maeckt, sonder yet van een ander te koopen.

K O O P M A N.

Neen mijn Heer sulckx is teenemael buyten mijn ghedachten; want Gode selfs om het Menschelijck Geslaght te nootsaecken, dat men gesamentlijck inden Bant der liefde dies te meer souden verbonden blyven, heeft ons verstant soodanigh bepaelt dat wy ons onbequaem vinden om de kennis van verscheyde saecken gesamentlijck te leeren. Dies heeft sijn Almogentheyt yder zijn besonder gaven mede ghedeylt, op dat door den bystant die den eenen Mensch aenden anderen soude verleenen, yder siche soude verplight vinden om elckander te beminnen.

Selfs mijne meyninge en is niet, dat yder Koninckrijck ofte Landtschap, siche teenemael soude houden besonderlijck op sijn eygen, ot alle gemeynschap der
Naburige

Naburige Landen af-fnyden, de wijl dat yder Landt soo wel als elcken Mensch, zijn besonder gaven van voort-brengende Vruchten heeft ontfangen.

Maer ick segghe andermael dat de weenende stemmen der menighvuldighe en ontelbaere armen en behouftighe Menschen, die soo overvloedigh in onse Nederlanden werden gevonden, ons een genoegsaeme beweginghe behoorden te verwecken, om middelen by te stellen, die kunnen verstrecken soo tot hun onderhout, als tot een meerder aenwas vande Wapenen van sijne Majesteit om te weder-staen het Jock der vyandelijcke verdruckinghe.

E D E L M A N.

Is dan U voor-nemen niet dat men geheelijck en in't algemeyn alle Goederen der vremde Natien, uyt onse Landen soo uyt Spaignien als dese gehoorfaeme Provintien soude verbannen.

K O O P M A N.

Geensins mijn Heer, mijn voor-nemen is eygentlijck alleen dat men behoorde de middelen die wy in ons selven vinden en ons van Godt en de Nateur zijn verleent, aen ons selven te behouden, ten minsten soodanigh, dat wy daer uyt het eerste en meeste profijt souden genieten: sonder de selve geheelijck en vrywilligh als geblent-doeckt, over te-geven aen de gene die de selve gebruycken tot ons meerder verderf en ruine.

De reden van onse Handelinghe die geleyt my eensweeghs tot den tweeden middel, die ick hebb' voorgenomen U te vertoonē, aengaende dese Negotie en Schip-vaert op Spaignien; die oock van geen minder voordeel is als de voorgaende.

Dat is dat Sijne Majesteit soude gelieven te verbieden, dat'er geen Wolle uyt Spaignien en soude mogen

gen wegh gehaelt ofte vervoert worden , ten zy dat de selve Wolle eerst voor al ghebraght wierde uyt Spaignien naer dese Nederlanden , consentérende de selve Wolle als dan uyt dese Landen naer andere Rijcken te vervoeren, mits betalende een Recht daer op alhier ten uyt-gaen te stellen. Waer uyt soude volghen dat onse Inghesetenen het voordeel souden hebben om van de selve Wolle, Laeckenen , Baeyen, en alle ander soorten van Manufacturen te bereyden, de welcke zy lieden veel beter koop souden kunnen verkoopen, als de gene vande vremde Natien , die de selve Wolle niet en souden kunnen bekomen, ten zy daer toe supportérende diversche onkosten en Rechten, de welcke de selve vremde Natien souden moeten onderstaen en betaelen , om de selve Wolle te beweghen , ende te doen komen van dese tot hare Landen , waer van dese Inghesetenen souden vry en voor de vremde Natien gebeneficeert wesen.

En overfulcx wy souden niet alleen de vremde Manufacturen by dien middel genoeghsaem verbanen uyt dese Nederlantsche Provincien , maer wy souden wederom vanden anderen kant met meerder voordeel dan de vremde, de selve naer de Spaensche Indiën door Spaignien kunnen versenden. Dat meer is in plaets daer als nu de vremde Natien het Gelt in grooten overvloed van ons wegh trecken , wy souden selfs het Gelt uyt andere Landen nootsaecken tot ons te kommen , soo ten opzicht dat de Naburige Landen hun souden gepraemt vinden de Wolle alhier te kommen koopen , als ter oorfaeck dat wy seer goeden koop hun, onse Mauufacturen soude kunnen toefenden, de welcke oock dies te meer souden begeert worden , om dat alle Manufacturen van Spaensche Wolle gemaect zijnde, worden gehouden en bevonden te wesen d'alderbeste en deughtsaemste Stoffen.

Dit soude waerlijck weten wel een oprechtelijck ghebruycken de middelen die ons van Godt door de Natuer' worden verleent : want ghelijck als de Wolle is een eyghen Gewas onder het Gebiet van Sijne Catolijcke Majesteit, soo oock den aerbeyt en bequaeme kennisse tot de Fabriecque , is aen sijne Onderdaenen door de Almogende miltheit soo overvloedigh mede-gedeelt, als aen eenige andere Natien.

Soude het niet wesen wel en bequamelijck beyde dese gaven te gebruycken ? als men door dien middel de derde en alderkostelijck jonst oock in ons selven soude behouden ; te wesen als men by middel van onsen Aerbeydt, het ghebruyck der Wolle soodaenigh soude beuieren , dat men den gheheelen Indiaenschen Silver Schat, na ghenoegh, onder het bewelt van Sijne Majesteit soude blyven behouden, die hem vande Almogende goedtheit soo mildelijck is toegevoeght ; van welckers gebruyck hy tegenwoordigh soo weynigh geniet , alleen uyt die oortaeck dat wy (niet ghenoegh gelesen hebbende het Goddelijck vermaen hier voren aengeraeckt) blyven ledigh sitten met gevauwen armen en geblent-doeckte oogen.

E D E L M A N

Ick en kan mijnen geest niet versaeden in te aenhooren en bedencken het onbegrypelijk voordeel en onmetelijck gevolgh van uwe aengewesen en onseylbaere redenen , nochte ick en kan my niet voldoen in te wenschen dat alle Onderdaenen van Sijne Majesteit dese soo pryselijcke voorstellen, al t samen souden behertigen en soo het behoort begrypen.

Ick bidde U dan vergeeft my mijne vrymoedigheid dat ick U hier op voordere vraeghe ! De Wolle die men uyt Spaignie n naer de Middelandtsche Zee soude willen voeren door de Straet Gibraltar of elders

om de Zuydt, soude die oock eerst moeten naer het Nederlant gebracht worden.

K O O P M A N.

Neen mijn Heer, want eygentlijck ick en spreke maer vande Wolle die gebraght wordt om de Noort, als naer Engelandt, Vranckrijck, Hollandt en diergelijke Landen hier ontrent.

E D E L M A N.

Niet te min en schijnt dit verbot 't gene gy begeert dat Sijne Majesteit doen soude, niet al te hart en hatelijck by de vremde Koningen en andere Rijcken.

K O O P M A N.

Geensints niet mijn Heer, want Engelandt gaet ons in exempel voor, hy verbiet op pene van het Leven de Wolle eenighsints uyt sijn Landt te voeren, 't zy op wat maniere dat het moghte wesen, oock niet tegentstaende, dat de gene van Engelandt de selve Wolle uyt Spaignien gaen haelen: maeckende van de selve Spaensche Wolle in hunne Landen, hunne alderbeste en meest vermaerde Manufacturen, de welcke zy in dese Landen en oock in Spaignien, als elders, kommen verkoopen.

Inder voeghen dat het verbot 't gene by Engelandt gedaen wort veel straffer is, als het verbot 't gene Sijne Catholijcke Majesteit soude doen: want de ghene van Enghelandt, verbieden niet alleen uyt hun Landt te voeren de Wolle ghewonnen in hunne Landen, maer sy verbieden selfs wegh te voeren de Wolle die zy uyt Spaignien hebben ghehaelt: sulckx dat de gene van dese Nederlanden, ofte eenighe andere Natien, jae de ghene van Spaignien selve, in Enghelandt geen Spaensche nochte andere Wolle en vermogen te gaen koopen, ofte van daer wegh te voeren, op pene en verbeurte van leven en goedt; foodanigh dat de
selve

selve Wolle in gheender manieren uyt Enghelandt kan bekommen worden.

Ende het Verbodt dat Zijne Majesteit soude doen, en soude alleenelijck maer respecteren de Wolle onder sijn eygen Gebiet ghewonnen, de welcke hy niet absolutelijck en soude verbieden uyt zijn Landt te voeren gelijk by Engelant wert gedaen, maer alleen dat de selve voor al, soude moeten ghetransporteert worden, tot dese Nederlanden, toelatende alsdan de geleyde Wolle van hier tot andere Landen te vervoeren; 't welck veel soeter en niet soo straf en is, mitsgaders ghefondeert op beter Reden, als het Verbot by Engelandt gedaen.

E D E L M A N.

Mijn Heer ick moet bekennen dat men in andere Landen genceghsamen devoirs doet, om de selve tot een oprechte fleurissance te brengen, en dat wy van onsen kant niemant en sullen verongelijcken, als wy desgelijckx met ons eyghen Gewas en Aerbeyt, ons selven sullen trachten te bevoordeeligen.

De wijl dan sulckx soo is, en dat ick sien dat ons soo veel gelegen is aen een wel geregelde Schip-vaert en Negotie op Spaignien. Dunckt U dat men noch eenighe voordere middelen daer toe soude kunnen bystellen.

K O O P M A N.

Mijn Heer om dese Negotie en Schip-vaert op Spaignien teenemael vast te stellen en de selve buyten alle andere te doen uyttschijnen, men behoorde by Zijne Majesteit te versoecken dat generalijck alle Goederen en Koopmanschappen komende van Spaignien naer dese Nederlanden, maer en souden moeten betaelen een kleyn moderat Recht van Transito, ter exclusie vande Goederen gaende naer

andere vremde Landen ; soo oock de Goederen gaende uyt dese Nederlanden naer Spaignien , het selve beneficie soude ghenieten , oock ter uyt-fluytinghe vande Goederen uyt andere vremde Landen al daer arrivérende : Waer-door ghebeuren soude dat jaerlijckx van dese Nederlanden beth dan honderdt Schepen naer Spaignien soude vaeren , en ten retour al hier arrivéren : overmidts dat alle Koop lieden uyt andere Landen alle hunne Goederen met de Schepen vaerende van dese Landen naer Spaignien souden senden , als-mede hunne retouren met de selve Schepen naer dese Landen laeren mede brenghen , om te genieten het voordeel van desen Transito , ofte kleyn Recht.

By welcken middel in korte Jaeren sijne Majesteit sich hier in dese Nederlanden soude voorsien vinden van een groote menichte Boots-volck ofte Zee-lieden vande welcke hy in tijt van noode jegens sijne Vyanden sich soude kunnen dienen , in Zee rustende een bequame en wel gernande Vlotte Schepen ; daer alsnu alle het Zee-volck hun genootlaeckt vinden tot ander Landen te vertrecken , en selts dickwijls in Oorlogh andere Rijcken te dienen jeghens hunnen eyghen Koninck.

E D E L M A N .

Maer mijn Heer by middel van desen transito, soude men niet een open dure stellen aende vremde Manufacturen , om alsoo in Spaignien gebracht te worden sonder te betalen de op gestelde of dobbel Rechten , daer van U. E. hebt gesproken.

K O O P M A N .

Onder desen Transito verstaen ick niet te besluyten de vremde Stoffen of Manufacturen , maer alleen de besonder specien van Koopmanschap en voornamentlijck

lijck de gene van Spaignien alhier arriverende, als Olie Fruyten, en andere diergelijcke Spaensche Gewassen, en ten respect vande Manufacturen en Stoffen die men in Spaignien soude willen inbrengghen, en soudengenen vande selve onder dit beneficie werden aengenomen, ten sy behoorlijck gezegelt met onse Nederlantsche Zeghel en wettelijck bevestight dat die onder de gehoorfaemheyt van sijner Majesteit zijn gefabrijcqueert.

E D E L M A N.

Al hoe wel ick bekennen moet dat alle dese voorstellen seer goede en bequame middelen zijn, om onse Landen te doen toe nemen en oprechtelijck te doen herleven inde Negotie en Schip vaert; echter aengesien dat het effect van dese, al te verr' moet vervolght worden tot by sijner Majesteit, soo wenschte ick dat u gelietde my eenighe voordere aenwijfinghe te doen, die men in dese Landen selfs kan te werck stellen.

K O O P M A N.

Mijn Heer mijn aangewesen voorstellen zijn van foodanighe dependentie, gevolgh ende voordeel, dat het my wel de moeyt weerdigh dunckt de selve tot by sijner Majesteit te vervolgen.

Dan ommé dese Spaensche Negotie ende Schipvaert aen te doen wassen door middelen die alhier in dese Landen konnen te werck geleyt worden, hier toe is seer dienstigh 'tgene wy alreede hebben gefeyt ten regarde vande Vremde Huyden ende Leder.

Ende boven dies sal hier toe seer wel conveniëren dat belast werde alle soorten van Zout, soo grof als geraffineert, dese Landen inkomende met een genoeghsaem groot Recht, als van 4. a 6. Guldens den Mechelschen Sack ofte Rasiere.

Waer toe dat dient gheconfidereert dat Jaerlijckx binnen

binnen dese Landen uyt andere vremde en Naburige Quartieren , gehracht wert een groote quantiteyt van Zout , en namentlijk Wit ofte Geraffineert Zout.

Waer uyt veroorfaeckt dat de gene op Spaignien Negotiërende , van aldaer geen Zout en ontbieden ofte dese Landen inbrengen , overmits dat door de menichte van het geraffineert Zout , 't gene alhier in soo groote overvloedigheyt wert ingebracht , het grot ofte ongeraffineert Zout , seer weynigh in dese Landen kan gedebiteert worden.

Overfulckx het is van noode dat het Grof ofte Ongeraffineert Zout, ende sonderlinghe 't gene komende van Spaignien, particuliereijck ende met eenigh befondere voordeelen werde gebenificeert , ter uytfluytinghe van alle andere.

Ende omme het selve te doen, sonder nochtans het wit ghesoden Zout absolutelijcken te verbieden dese Landen in te kommen , mitszaders oock sonder het selve wit Zout meer te belasten als het Grot Zout, soo is het noodigh dat men soo wel het ongeraffineert als geraffineert Zout ten inkommen beyde even hoogh en gesaementlijk belaste, met een redelijck groot Recht als vooren geseyt is.

Door welcken middel het Spaens Ongeraffineert ofte Grof Zout particuliereijck ghebenificeert sal worden; want men moet verstaen dat als wanneer het Spaens ofte Allematte Zout wert Geraffineert ofte wit gesoden, dat men van yder Rasiere ofte Sack Spaens Zout Raffineert wel ontrent ofte bet dan twee Rasieren ofte Sacken Wit Zout, sulckx dat als wanneer het selve Zout, Ongeraffineert in dese Landen ghebracht wert, ende betaelende ten inkommen het voorseyde Recht, gesupponeert op ses Guldens den Sack, ende binnen dese Landen gheraffineert werdende

ende tot wit Zout, soo moet verstaen werden, dat yder Sack van het gheseyde alhier geraffineerde wit Zout, maer en sal bedraegen d' helft van het voorseyde in-kommende Recht; ende al-soo maer betaelen ten advenante van drye Guldens den Sack, ghemerckt dat (ghelijck voorseyt) van yder Sack Grof Zout, twee Sacken Wit Zout gemaect ofte geraffineert sal worden.

Inder manieren dat het Zout 't gene men binnen dese Landen raffinieren ofte wit zieden sal, besonderlijck voordeel sal genieten, ten aensien van het Zout 't gene al gheraffineert ofte Wit gesoden binnen dese Landen sal gebracht worden, het welcke het gemelde inkommende Recht ten vollen sal moeten betaelen, waer van het Inlants Wit ghesoden Zout (inder manieren voorchreven) tot de helft sal welen gesoulageert.

Ende overfulckx fullen de Kooplieden en Negotianten hier door gheanimeert ende opgeweckt worden om van Spaignien naer dese Landen Grof Zout te laeten inkommen, waer door een groote Negocie sal ontstaen.

E D E L M A N.

Is dan het Recht waer mede teghenwoordigh het Zout belast is soo kleyn, dat'er als nu geen merckelijck voordeel (ten aensien van het een ende het ander Zout) en kan gevonden worden?

K O O P M A N.

Jae mijn Heer, het teghenwoordigh Recht 't gene ten inkommen op het Zout gestelt is, en is niet meer dan eenen Gulden op yder Mechelschen Sack, het welcke niet merckelijck en is om eenige Kooplieden te animieren tot het ondernemen van het inbrengghen ofte ontbieden van't Spaens Zout, terwijlent het ge-

raffineert Zout alhier ten overvloede werdt inghebracht, gelijk wy vooren hebbe gefeyt.

E D E L M A N.

Ick meynde nochtans dat ick ghehoort hadde dat het Zout ten Inkommen met twee Guldens op yder Sack belaft was.

K O O P M A N.

Dat is waer mijn Heer het Zout heeft met twee Guldens den Sack ten Inkommen belaft gheweest, maer de gene van Brabandt als wanneer zy nu kort gheleden, hebben begeert ghehad de Lijfte vanden Jaere 1680 geobterverveert te hebben, hebben alfdan het Inkommende Recht op het Zout van twee Guldens tot een Gulden doen verninderen.

E D E L M A N.

Dat verwondert my seer, dat onse Ingesetenen soo een saeck' versocht hebben die teenemael strijt tegens het al-gemeyn wel vaeren van dese Landen, ende nochtans gheneghen schenen het ghemeyne beste te betrachten.

K O O P M A N.

Ick wil wel ghelooven dat de genegentheyt van de gene van Brabandt seer goetd is gheweest, maer ick sal de vryheyt nemen te seggen, dat zy blindelings ofte op de mis-leydinge van eygen baetsfoeckende Luyden hier in hebben gevroght.

E D E L M A N.

Ick en kan oock niet anders bedencken, want wie sal konnen gelooven dat ymant sijn eygen schaede sal betrachten, gelijk uyt het gene ghy vooren verhaelt hebt, is gebleken

K O O P M A N.

Mijn Heer seght wel dat zy hun eygen schaede hebben begeert, 't gene niet alleen en kan ghesien worden

uyt

uyt het gene vooren verhaelt, maer ick sal u voorder aenwijfen, dat de gene van Brabant particuliereijck ende aldermeest gebenificeert sullen werden, indien het Zout ghelijck ick hebbe gefeyt redelijck waere belaft.

Het is kennelijck dat de gene vande Naburighe Landen, besonderlijck in Brabant Jaerlijckx inbren- gen een groote menichte van Wit gefoden Zout, jae generaelijck alle het Zout ende soo veel in Brabant wert geconsumeert tot de nombre van bet dan 'tfeven- tigh duysent Sacken ofte rasiere, waer vooren dat de gene van de Naeburige Landen uyt Brabant zijn treckende tot ontrent ofte bet dan dry hondert duysent Guldens Jaerlijckx. Ende om grondelijck te sien wat profijt dat de gene vande gefeyde Naerburighe Landen daer uyt genieten, dient geconfidereert dat zy het Zout wesende noch grof ofte ongeraffineert, soo in Vranckrijck als elders gaen haelen, voor 't welke sy niet meer en betaelen als ontrent sefthien stuyvers voor yder Rasiere ofte Sack, welck Zout zy met de Schepen, ende door de Ingefetenen van hunne Lan- den voeren naer de voorseyde Naerburige Landen als in Hollant ende andere Quartieren, alwaer dat het selve Zout wert geraffineert, ofte wit gefoden, maec- kende van eenen Sack grof Zout een en half, ofte twee Sacken ofte meer wit Zout, welck wit Zout zy lieden aende gene van Brabant ende andere van dese Lande verkoopen tot vier Guldens en bet den voor- seyden Sack, soo dat het Zout 't gene zy gekocht heb- ben om ontrent de sefthien stuyvers hun rendeert en doet ontfanghen ses a acht Guldens ende meer. Soo dat sy lieden suyverlijck vijf, ses a seven Guldens aen yder Sack grof Zout profijteren, welck profijt eens- deels wert verdeelt aenden Koopman, Schipper ende

Matroofen die het felve Zout hebben uyt Vranckrijk en Spaignien gehaelt, ende ander-deels aen de gene die het felve hebben geraffineert ofte daer toe geaerbeyt, fulckx dat alle de Penningen van dies verdeylt worden onder de Gemeynten, alwaer het felve Zout geraffineert wert.

De gene van Hollandt, Zeelant ende andere omgelegen Provincien, oock wel wetende hoe veel dat hier aen dependeert, en wel gevoelende de grootheyt van het profijt dat hunne Ingefetenen daer van trecken; hebben niet alleen betracht dat het voorfeyde wit gefoden Zout niet en foude verboden wordē dese Landen in te brengen, maer daer en boven hebben zy contrarie 't Tractaet van Vrede 'tfedert den Jaere 1648. verboden eenigh grof ofte ongheraffineert Zout van hunne Landen naer Brabant ofte andere dese Landen langht de Rivieren de Schelde, 't Swijn, ende Ghentfche Zas te laeten invoeren ofte passéren, trachtende het felve grof Zout eerst in hunne Landen te doen wit zieden ofte raffinéren, om het gefeyde profijt daer uyt te trecken, ende de gene van Brabant het felve profijt te ontnemen.

Waer uyt overfulckx openbaer is, dat door den middel vande voorschreven opstellinge van het voornoemde Recht de gene van Brabant particuliereelijck fouden werden gebenificeert, want alfdan fouden de Ingefetenen van aldaer uyt Spaignen door Vlaenderē quantiteyt van grof Zout kunnen laeten inkommen, ende het felve grof Zout binnen Brabant raffinéren, ende tot wit Zout zieden, waer toe aldaer een menichte van Zout-keeten geficht fouden worden.

By middel van welcken zy in het Landt fouden houden ende selfs profijtén alle de Penningen die nu Jaerlijckx in foo groote quantiteyt voor het gemelde

de wit Zout werden wegh-gevoert, boven dat soo wel de gene van Brabant als alle Ingefetenē van dese Landen, door den aenwas vanden voorgeroerden Spaenschen Schip-vaert ende Negotie, soo veel te meer hunne Manufacturen ende andere Goederen souden debitéren, de welcke in Wissel ende voldoeninge van 't selve Zout naer Spaignien, souden gefonden ende ghetrocken worden, tot een meerder voordeel van dese Landen.

E D E L M A N.

Maer en soude dit groot recht niet swaer wesen aen onse Gemeynen, de wijl dat wy geenssins het Zout en kunnen derven, ende dat het grof Zout al soo hoogh soude belast wesen als het wit Zout.

K O O P M A N.

Mijn Heer uyt onse voorighe handelinghe is wel te sien, dat het op-stellen van dit Recht de Gemeynen niet swaer noch belastelijk en sal wesen, want wy hebben alreede verhandelt dat van een Rasiere ofte Sack Spaensch grof Zout, kunnen geraffineert worden twee Sacken wit Zout, ende dat het Recht van ses Guldens op het in-kommende grof Zout, maer en sal bedraeghen dry Guldens op yder Sack wit Zout alhier in dese Landen geraffineert zijnde.

Ende ghelijck wy geseyt hebben dat het Zout (kortentijt geleden) is belast geweest met twee Guldens den Sack, soo veel de gene van Brabant en andere Ingefetenē oock hebben betaelt voor het vrent wit gefoden Zout, soo wert daer uyt gesien, dat dit geseyde Recht maer eenen Gulden en sal augmentéren op yder Sack ofte Rasiere

Het is waer (gelijck wy oock gheseyt hebben) dat de gene van Brabant het selve Recht van twee Guldens hebben doen verminderen tot maer eenen Gulden,

den, meynende soo het schijnt dat twee Guldens noch te veel was.

Maer hier in hebben sy groot ongelijck gehad, want de belastinghe van twee, drye, vier à ses Guldens op den Sack Zout, en kan geenfins de Gemeeynten gevoeligh ofte swaer wesen.

Gemerckt dat het aldermeeste Zout 't gene den Mensch gebruyckt tot sijn behoefte, is inde Boter ende het Vlees, ende tot het zouten van een geheele Koeybeest ghenomen van vijf hondert ponden swaer, en is niet meer van noode dan het vierde deel van een Rasiere ofte Sack Zout. Ende genomen dat het Grof Zout wert beswaert ofte geaugmenteert met vier Guldens op yder Sack, dat is twee Guldens vermeerderd op yder Sack inlants wit Zout; soo en sal de selve augmentarie op 't voorseyde vierde deel van een Sack ofte een Beest van vijf hondert ponden Vleesch, maer bedraeghen thien stuyvers, dat is twee stuyvers op het hondert pondt, sulckx dat elcken Gulden opstellinghe van Recht op het grof Zout, maer eenen alven stuyver op yder hondert Pondt Vleesch en sal renderen.

Ende in't regart vande Boter, het is kennelijck dat men met het vierde van een Sack ofte Rasiere Zout, bet dan vijf hondert Ponden Boter zoutten kan, soo dat de vermeerderinge van het geseyde Recht tot yder Gulden op het in-kommende grof Zout, noch geen alven stuyver op de hondert ponden Boter en sal bedraeghen.

Ende wat aengaet het Zout, 't gene yder Mensch particulier tot sijn voorder behoefte van noode heeft, de voorseyde opstellinghe van het geheele Recht van vier Guldens, sal over yder Mensche jaerlijckx geen stuyver kunnen renderen.

Men

Men fiet oock in Vranckrijck, Hollandt ende andere Landen, dat het Zout aldaer ter consumptie met seer groote ende swaere Rechten is belast, waer over dat men nochtans aldaer geen Gemeyn ten en hoort yets het minste murmuréren ofte klaeghen, ende ghevolgentlijck en sal de op-stellinghe van ons voor geroerde Recht 't gene soo kleyn en moderat sal zijn, in het alder-minste aen onse Ingesetenen niet twaer ofte gevoeligh kunnen wesen, jae selts niet aen den alder-armsten ofte behoefstighsten Mensch van het geheele Landt: maer in tegendeel, gelijk als wy getoont hebben, sullen generaelijck alle Ingesetenen door dese op-stellinghe groot beneficie genieten.

E D E L M A N.

Mijn Heer, ick bemercke dat U. L. alle dese saecken tot het uytterste poinct hebt naer ghespeurt: ende wesende ten propooste van het Zout, soo valt my in den sin 't gene ten desen aengaende te bedencken staet op den ghezouten Visch, Haringh ende diergelijcke, de welcke oock in onbepaelijcken overvloedt Jaerlijckx binnen dese Landen door de gene vande vremde ende omgelegen Plaetsen werden ingebragt: ick bidde u dan desgelijckx, ons ten desen aengaende u gevoelen te openbaeren.

K O O P M A N.

Mijn Heer, dit is oock een vande alder-schaedelijckste ende ruinérende oorfaecken van onse Landen, want de hoe menighte quantiteyt van Pennin ghen die van gelijcken door den vremden Visch uyt dese Landen werden wegh getrocken, en is niet mogelijk te kunnen begripen.

Om het welcke ten deel te sien, men behoeft maer te bemercken dat yder Tonne gezouten Visch ofte Haringh in dese Landen in-gebragt werdende, wort verkocht

verkocht boven de Rechten daer op ten in-kommen gestelt, seshien, twintigh, ende dickwils vier en twintigh Guldens, de welcke vermenighvuldicht ofte multiplicceert zijnde door het over groot getal vande menighthe der Tonnen, die Jaerlijckx dese Landen in-kommen, de somme der Penninghen voor de selve wegh-gevoert wordende, sal onbeschrijvelijck wesen.

Het is oock kennelijck aen al de Wereldt, dat den ghemelden Visch wordt ghevangen inde opene Zee, sonder dat de gene die den selven Visch vanghen daer voor yets het minste moeten betaelen; ende alle onkosten die daer toe werden gedaen, werden suyverlijck gheprofiteert ende kommen in de beurse van de gene die den geseyden Visch gevangen hebben, ofte die tot den selven vangh doen hunnen aerbeydt.

Ick en wil niet seggen dat den Koopman ofte den Visscher vanden selven Visch, suyverlijck voor hem alleen dese Penninghen profiteert, maer ick wil hier door verstaen, dat dese Penninghen geprofiteert worden in't algemeyn door de gene die van desen Visch-vangh dependéren.

Want boven den Koopman, Schipper, Matroosen ofte Visschers, soo worden hier mede oock onderhouden de Scheeps-Timmer-lieden, door welcke de Schepen worden gemaect; de Zeyl maeckers, de welcke bereyden de Zeylen daer toe noodigh; de Lyndraeyers, maeckende de Tauwen daer toe dienstigh; den Smit, medende het Yserwerck dat daer toe behoeft; den Kuyper bereyden de Tonnen om den Visch te sustagéren; voorts de gene maeckende de Netten, ende diergelijcke noodigheden daer toe dienende; boven de Backers, Brauwers, Winckelieren ende meer andere onnombrérelijck ghetal van Persoonen die tot desen Visch-vangh aerbeyden, ende
hunne

hunne Goederen ende mede-hulp verleenen, alle de welcke, yder over zijn deel, onder elckanderen profij-téren ende trecken de voorseyde Penningen vanden voorgenoemden Visch gemaect werdende.

Inder voeghen dat inde naerbeurighe Landen verscheyde Steden te vinden zijn die hun maintainéren eenighlijck op den gemelden Visch-vangh ende daer door seer levendigh floriceeren.

Dit alsoo zijnde, wie sal kunnen wederspreken of het is ten hooghsten noodtsaeckelijck? dat men betrachte den vremden gezouten Visch te verbannen uyt dese Landen, daer op stellende ten inkommen een genoeghsaem redelijck Recht, ende beneficérende den Visch met de Schepen ofte door de Ingesetenen van dese Landen ghevanghen werdende, om by dien middel den selven Visch-vangh binnen onse Landen te trecken, waer door een overgroot getal van Menschen sullen werden gemaintineert, tot een algemeyn onderhoud der Ingesetenen deser Landen.

E D E L M A N.

Ick bekenne dat indien den vremden ghezouten Visch en Haringh waere ten inkommen redelijck genoegh belast, ende by dien middel de Inlandtsche Visschers gebnieficeert, dat het generaelijck alle Ingesetenen seer voordeeligh ende een onsprekelijck profij-tigh soude wesen: maer ick ben oock beducht of het op-stellen ofte vermeerderen van het geseyde inkom-mende Recht, niet en soude veroorsaecken dierte ofte gebreck van Visch, overmits dat ick bedencke dat de Visschers vaerende voor als nu van dese Landen, niet genoeghsaem en sijn om het geheele Landt daer van te kunnen voorfien.

K O O P M A N.

Het is waer mijn Heer dat tegenwoordigh van dese Landen

Landen weynigh Visschers zijn vaerende, maer hier door behoorden wy meer geanimeert te worden, om te bekomen eenen middel waer door dat de selve Visscherye in dese Landen soude moghen voorder aenwassen.

Ende wat aengaet dat men soude moghen bedugh- ten voor eenighen tijdt ghebreck van Visch te sullien moeten lijden, ofte dat men de selve te dierder soude moeten koopen, daer van en moet geensints het alder- minste worden gevreeft.

Want boven dat men de opstellinghe van het ghe- seyde Recht soodaenigh modereren ofte tusschen de redelijckheyt voegen soude, dat het selve weynigh ofte niet gevoeligh en soude weten, als alleen genoegh- saem om de Inlandsche Visscherye te verwecken tot aenwas ende herlevinge.

Soo moet vanden anderen kant bemerckt worden, dat het voor-geroerde Recht betaelt sal worden door de vremde Natien, die den selven Visch inbrenghen sullen, maer geensints door dese Ingesetenen.

E D E L M A N.

Mijn Heer ick staen U toe dat het Recht sal betaelt worden door de inbrengers van den Visch, maer de selve inbrengers sullen die dan soo veel te dierder willen verkoopen, ende alsoo sullen zy (even wel) dit last leggen op de Gemeynten.

K O O P M A N.

Geensints mijn Heer, de gene die den Visch in- brengen en kunnen de selve niet stellen ofte verkoopen ten prijse als zy begeiren, maer sijn schuldigh hun te reguleren naer den algemeynen Marct, ende hunne Visch te verkoopen, dus of soo ghelijck als zy kunnen.

Want de Inlandsche Visschers sullen met dit Recht niet beswaert wesen, ende sullen hunnen ghevangen
Visch

Visch verkoopen ende debitèren volgens den algemeynen prijs, ende ten besten koop dat zy kunnen, om hunnen gefeyden Visch dies te beter uyt venten ende voor de andere te beneficèren, oversulckx de gene den vremden Visch in-brengende, sullen schuldig wesen, den selven hunnen ingebrachten Visch tot gelijcken prys te verkoopen, want andersints soude de selve hun by blyven ende verderven tot hunnen grooten intrest.

E D E L M A N.

Indien dat de gene den vremden Visch inbrengende ghenootsaecht sullen wesen de selve tot den ordinairen ende voorighen prijs te verkoopen, ende niet min te betaelen de opstellingen van het voorgemelde Recht, soo sullen de inbrengers daer aen niet anders behaelen dan schaede, ende om dese schaede wille, sullen zy naerlaeten voorder hunnen Visch alhier in te brengen, 't welcke veroorsaecken sal dat door den weynigen Visch die hier te Landen sal wesen, de Ingesetenen daer van sullen gebreck hebben, ende by gevolgh sullen de Inlandtsche Visschers hunnen Visch dies te meer trachten te verkoopen.

K O O P M A N.

Wy en moeten geensints vreesen van gebreck ofte dierder koop van Visch te sullen moeten hebben, want de gene vande nabeurighe Landen die teghenwoordigh hunnen Visch alhier inbrengen ende verkoopen, en kunnen den selven Visch by hun gevanghen wordende, nergens anders gaen debitèren ofte venten dan alhier binnen dese Landen, ende oversulckx 'tzy of zy lieden de selve verkoopen met profijt ofte met schaede, zy zijn evenwel ghenootsaecht hunnen ghevanghen Visch ten grooten deele alhier te brengen ende verkoopen, 't zy hoe 't zy, met verlies

D

otte

ofte winste, soo haest zy de selve ghevanghen hebben.

Soo dat ten opsichte van het opstellen van't ghemelde Recht, den selven vremden Visch niet en sal laeten alhier ingebracht te worden, maer de schaede ofte kleyn profijt 'rgene sy souden moeten onderstaen, sal oorlaeck geven, dat de selve vremde Visschers sullen genootsaeckt worden selfs in dese Landen te kommen wonen, om in hunnen Handel ende Visscherije te kunnen continuïeren.

Ende boven dien de Kooplieden van dese Landen soo van Nieupoort, Oostende, Brugghe, als andere Plaetse sullen door het opstellen van dit recht, ende om te genieten het beneficie ende voordeel aen hun toegevoeght, werden aengedreven op corten tijdt menichte van Visch-schepen uyt te rusten, waer mede het Landt genoeghsaem sal kunnen gespijst worden, „ hoe wel noch: ans dat andersints het veel gevoege- „ lijcker soude wesen dat men voor een korten tijdt „ een kleyn ghebreck van Visch soude gedoogen, ofte „ die wat dierder koopen: als voor altijt te moeten „ onderstaen dat groot gebreck van Penningen waer „ mede dat men niet alleen den Visch, maer alle noot- „ saeckelijckheden koopen moet, 't gene jegenwoor- „ digh by veel Menschen soo weynigh schijnt gecon- „ sidereert te werden.

Ick soude hier oock kunnen by-voegen wat menichte quantiteyt van Visschers hier voortijds van dese Landen ghevaeren hebben, die nu alle tot niet sijn gheraect, door den vremden Visch alhier te Lande ingebracht werdende, maer ick en oordeele niet noodigh te wesen, soo verre tot de voorleden tijden te gaen loopen, want wy hebben genoeghsaeme exempelen gesien weynigh Jaeren geleden.

Ick

Ick en meyne niet, of het is aen mijn Heer ghenoeghsaem bekend, dat binnen Brugghe, Oostende en Nieupoort, over korten tijt zijn geweest ende hebben gevaeren verscheyde Schepen als Buyffen, Doggers en andere, dienende tot den Visch vangh, maer de selve en hebben niet kunnen subsistèren, ter oorfaeck van de overvloedigheyt der vremden Visch alhier inkomende, op de welcke voor alsdan, nocte als-noch geen genoeghsaem Recht ten inkommen opgesteld was, inder voegen dat de selve Inlantsche Visschers, als niet anders konnende doen dan groote schaede, naer eenigen tijdt, ten meerderen deele zijn atgestorven ende te niet gegaen, de welcke men wederom in korten tijdt soude sien herleven, soo wanneer als zy ghenoeghsaem ende redelijck gebeneficeert souden wesen.

E D E L M A N.

Mijn Heer, ick en wil my niet voorder jegens uwe redenen stellen; want ick sien dat den noodt ende armoede van onse Landen verheyschen, dat dese en diergelijcke middelen op het spoedighste in't werck ghestelt werden, maer aengesien dat wy hier vooren hebben aengeraeckt, dat het seer wel soude conveniëren, dat de Gheestelijckheyt in hunne Sermoenen pooghden de Ghemeynten te onderwijfen, dat sy niet anders dan Inlantsche Stoffen tot hun onderhoudt ende Kleederen souden ghebruycken; my dunckt van gelijcken dat het grootelijckx tot ons welvaeren soude verstrecken, in dien dat men de Geestelijckheyt selts konde inducieren, dat sy geenen vremden ofte Hollantschen Visch en souden koopen, want waerlijck de Gheestelijckheyt wel alder-meest den Visch ghebruycken, als dickwils abstinentie doende van Vleesch; dan ick vreesse dat zy ons desgelijckx

fullen antwoorden datter voor als nu geen ghenoeghsaem Vitch door de gene van dese Landen ghevangen en wort om de Geestelijckheynt in't generael te spijen.

V O E R M A N

Mijn Heer men vint in dese Landen abundantie van Groensel. Voor my, als ick met mijne Kinderen eenen goeden Pot met Raepen of Boonen hebbe, wy kunnen ons daer aen soo wel versaeden, als aen de alderkostelijckste Spijse, en hebt gy noyt inde spreucken van SENECA gelesen, *dat de Natuer weynigh begeert, en dat de waen alleen onbepaelijcke dingen wilt: om honger en dorst te verdryven (seght hy) ten is niet nootsaeckelijck de Zee te besoecken, 't gene 't welck vande Natuer begeert wort, is ons na by, en licht om te verkrygen.*

E D E L M A N.

Wel Voerman my dunckt dat ghy niet alleen Boonen, maer oock wel Letters g'eten hebt.

K O O P M A N.

Mijn Heer indien de Geestelijckheynt, sikh niet en konde verghenoegen met den Visch die alreede door de Visschers van desen Lande gevangen worden, ofte dat zy andersints beducht waeren, dat in korten tijdt den selven Visch-vangh alhier niet abundantelijck en soude aenwassen, 't gene nochtans hier vooren ghenoeghsaem aengewesen is, men soude by de Majesteyt hun kunnen Octroy en Permissie versoecken dat zy selfs een getal van Schepen tot den Visch-vangh soude mogen uyt Reeden, en inde Zee senden, ofte andersints dat zy voor eenighe Jaeren gesamentlijck eenige duyfenden Guldens souden contribuëren, om den gheseyden Visch-vangh en Schip-vaert daer toe noodigh, in dese Landen te stabilëren. By welcken middel, dat zy lieden niet alleen en souden doen een groot werck van Bermhertigheynt, voor soo veel als onse
arme

arme Ingeſetenen daer door ſeer ghebeneficeert ſoude worden ; maer daer en boven ſouden hier door oock veel dolende Schaepen gebracht worden tot den waeren wegh van't Heyligh Catholijck Ghelove : want het is aen yder bekent hoe menighte Catholijcke Ingeſetenen van deſe Landen tot de gene van Hollandt en Engelandt zijn vertrocken , en aldaer gaen wonen om aldaer hunnen koſt en nootdrufte te winnen , als hier niet konnende ſubſiſtêren , de Kinderen vande welke dickwils in hunne onnooſelheyt tot den doolwegh der Geuſſche Ketterijen zijn verleyt geworden, 't gene dagh aen dagh hoe langher hoe meer itaet te gebeuren, ten zy dat by de middelen hier vooren verhandelt, daer in tydelijck voorſien wort.

E D E L M A N.

Ick en twiſſele niet, indien men ſulckx aende Geestelijckheyt proponeerde , of zy ſouden met ons ghevoelen hier in over een komen , want de wijl zy leeren dat men in d'ordre der Weldaeden, de liefde tot de oprechte Chriſtenen , moet ſtellen voor de gene vande Kettters , ſoo is men ſchuldigh onſe liefde meer te betoonen tot de ghetrauwe Chriſtenen ende Ingeſetenen van deſen Lande, als tot de gene die afgefallen zijn van het Waer Geloof. Al hoe wel dat wy altijd tot deſen teghenwoordigen dagh noch ſoo blent gheweeft zijn , dat wy alle onſe Penningen aende Hollandſche, Engeliſche en andere vremde Natien hebben uyt gedeelt , hun af-koopende hunne Goederen , ſoo Viſch als Manufacturen en andere , laetende onſe geruïneerde en oprecht Gheloovige Ingeſetenen ledigh loopen, en vergaen in hunne Aermoede: dan laet ons den gheheelen tijdt niet alleen in dit diſcours doorbrengen, maer voort gaen in onſe handelinghe.

Wy hebben alreede geſien en genoegh geconfide-

teert, dat het noodigh is alle vremde Goederen ten inkommen te belasten, ofte is't mogelijk de selve te verbannen, voor soo veele als wy die aen ons eygen zijn hebbende ofte by ons kunnen ghemaect, gefabrijcqueert ofte gewonnen worden, maer de Goederen die alhier in ons Nederlant niet en wassen, nochte en kunnen aengequeect nochre gewonnen worden, nochte die men oock uyt Spaignien, nochte uyt de Spaensche Indiën bekomen en kan, die zijn wy ghenootsaeckt uyt andere Landen te laeten inkomen, sonder de selve te moghen belasten: wat middel dan om te beletten dat door de selve Goederen onse Penningen oock niet en worden uyt het Landt getrocken?

K O O P M A N.

Desen middel kan oock seer licht ghevonden worden, als wanneer Sijne Majesteit alleenelijck gelietde gediend te wesen, uyt te geven een Placcaet waer by geordonneert soude werden, dat alle Goederen kommende ofte arrivérende direct in dese Landen, uyt de Landen waer dat de selve ghewonnen ofte gewassen zijn, maer en souden moeten betaelen de helft, ofte een derde deel van Sijne Majesteits' inkomende Rechten en Tollen, en dat de Goederen kommende van andere Plaetsen, ofte door de tweede ofte derde handt, souden moeten betaelen het volle Recht: te weten voor soo veel soude respectéren de gheseyde Goederen die in dese Landen niet en wassen nochte alhier en kunnen gewonnen worden.

Waer door gebeuren sal, dat de Kooplieden aengedreven sullen worden om alle de selve Goederen ter directe Plaetsen te gaen kopen alwaer de selve wassen ofte gewonnen worden, sonder die te gaen haelen uyt andere Plaetsen, alwaer de selve niet gewonnen nochre gewassen en zijn, ende hoe wel den inkoop van de selve

felve Goederen met onse Penninghen sullen moeten betaelt worden, soo sullen wy nochtans aen ons selven houden de Penninghen vande Vracht-gelden en onkosten ghedaen wordende aen het Uyt-reeden der Schepen, die alhier gemaect en toegerust sullen worden, om de selve Goederen te gaen haelen, waer door niet alleen een groote menichte van Penningen in het Landt sullen ghehouden worden, maer sal hier door oock een groote Schip-vaert op alle Quartieren en Landen aengroeyen, waer door wy oock te beter gelegentheynt sullen vinden om onse Nederlantsche Manufacturen by de vremde Natien (soo veel mogelijk is) te beneficéren. Daer als nu in tegendeel de Kooplieden, in plaetse van eenighe Schepen te equipéren om de gesejde Goederen te gaen haelen ter directe en propre Plaetse, zy ter contrarie de selve Goederen gaen koopen uyt de tweede ofte derde handt in andere naburige en omgelegen Landen, latende alsoo de vremde Natien ghenieten de Penninghen ende loon die zy verdienen met de selve Goederen uyt de gesejde Vremde Landen te gaen haelen. En alsoo ghebeurt het dat onsen gheheelen Schip-vaert te niet gaet, tot een groote schaede van onse Inghesetenen ende tot meerder beneficie van onse naburige Lande.

Ende om te sien hoe veel hier aen dependeert, ende wat een menichte Gelt ter deser oorfaecke oock wert uyt het Landt getrocken, men behoeft maer te considéren, 't gene wy hier vooren geseyt hebben van het Zout ende den Visch.

„t Gene het selve is in alle andere soorten van
„ Handelingen, by exempel, de gene vande naburige
„ Landen naer Noorwege vaerende, ende aldaer koo-
„ pende hondert Deylen, de welcke aldaer maer en
„ kosten gemeynelijck vijf Pattacons ende ghebracht

56 *Van een generaelen Schip-vaert op alle Landen*

„ wordende in dese Landen , verkoopen zy de selve
„ tot vijfthien, twintigh, en vijf-en-twingh Pattacons,
„ sulckx dat zy lieden voor de Vracht-Gelden , gaen
„ koopen en haelen vande selve Deylen , van yder
„ hondert profitéren thien , vijfthien en twintigh Pat-
„ tacons , soo voor den Koopman , als den Schipper,
„ Boots Volck ende andere dependérende vanden
„ Schip-vaert.

„ Alle het welcke alsoo oock geschiet generaelijck
„ ten regarde van alle Goederen, die de gene vande na-
„ burige en omgelegen Landen , in vremde Quartie-
„ ren gaen halen en kopen om een kleynen Pen-
„ ningh , en de welcke zy verkopende aen onse In-
„ ghesetenen , daer voor trecken groote sommen van
„ Penninghen, het profijt vande welcke verdeelt wort
„ onder de Ingesetenen van aldaer, ende wegh getroc-
„ ken uyt dese Landen , daer in tegendeel als wanneer
„ de selve Goederen door de Schepen en Ingesetenen
„ van dese Landen gehaelt souden worden ter directe
„ plaetse alwaer die gewonnen ofte gewassen zijn , het
„ profijt en de Penningen van diere genoten souden
„ worden door onse Inwonende Gemeynen, tot een
„ generaele maintainie van het geheele Landt.

E D E L M A N.

Uwen voorgestelden middel dunckt my seer goet
ende van een seer groot en voordeeligh ghevolgh,
maer ick meyne dat het mede een seer groot voordeel
aen onse Landen soude wesen, indien wy konden een
middel by stellen, om de Goederen die wy tot andere
Landen gehaelt hebben te debitéren inde gecedeerde
Steden en Landen, ende andere omgelegen Plaetsen,
ghelijck de gene van Hollant, als nu hunne ghehaelde
Goederen by ons kommen verkoopen.

K O O P.

K O O P M A N.

Hier toe is van gelijcken een seer bequaemen middel, als wanneer Sijne Majesteit soude ghelieven gedient te wesen te verleenen een beneficie van transitio voor eenighe besonder ende vande voornaemste Specien van Koopmanschappen, de welcke mits betaelende voor inkommen ende uytgaen een kleyn Recht, soude mogen passieren door dese Landen.

Welck beneficie van transitio soodaenigh soude behooren te wesen, dat de selve Goederen Jaer en dagh soude moghen verblyven binnen dese Landen gelost, gepack-huyft, ende herlaeden worden naer de convenientie vanden Koopman, ende dat daer en boven de selve Goederen inghekomen sijnde binnen dese Landen, ende betaelt hebbende de Rechten van Inkommen, dies niet te min soude onder het selve beneficie van transitio mogen versonden worden, ende de betaelde inkommende Rechten aen den Koopman werden geresitueert, soo wanneer als de selve Goederen buyten dese Landen ghesonden souden worden, ofte ten minsten dat den Koopman voor de selve betaelde Rechten vande versonden Goederen andere Koopmanschappen van gelijke specie soude mogen laeten inkommen.

E D E L M A N.

Mijn Heer ick wil bekennen dat desen transitio besonderlijck de Commercie souden doen augmenteren als wanneer de Koop-lieden souden ter goeder trouwe gaen, naer de eyghen baetsoeckinghe van veel Menschen is heden-daeghs veel te groot; daerom ick soude bedught wesen dat sommighe Liederen daer uyt hun particulier profijt souden betrachten, ten tweeden my dunckt dat desen transitio oock schaedelijck soude wesen aende Manufacturen ende andere Goederen,

ghemaect ofte gewonnen wordende binnen dese Landen.

K O O P M A N.

Mijn Heer in't regard van u eerste tegenwoorp, ick bekenne dat veel particuliere Perfoonen nie anders als hun eygen bate en betrachten, maer als wanneer Zijne Majeiteyt gedient soude wesen den geproponeerden transito te verleenen, men soude daer by kunnen voegen soodanige conditien en observantien dat daer in geen Fraude en soude kunnen gepleeght worden, de welcke men seer lichtelyck soude kunnen aenwijten, maer om onsen tijdt niet te verliesen, sullen wy het selve nu niet particulierelijck verhandelen.

Ende aengaende uwe tweede reden, ick ben van gevoelen dat men den voorseyden transito niet en behoorde te verleenen ten regarde vande Goederen ofte Manufacturen, waer van dat men diergelijcke in dese Landen kan maken ofte bereyden, ofte de gene in dese Landen gewonnen wordende.

Wandt ten regarde van de Manufacturen, Hantwercken ende Ghewassen van dese Landen, men heeft hier vooren betoont hoe dat tot beneficie vande selve, de vremde diergelijcke Manufacturen ende andere Goederen als vooren besonderlijck verhandelt, behoorden swaerelijck ten inkomen belast te wesen, ende overfulckx en behoorden de selve vremde Goederen met geen transito gebeneficeert te worden, op dat onse Inlantche Hantwercken ende gewassen soo veel te beter tot de gecedeerde Landen en Steden souden worden getrocken en gedebiteert.

Maer ten respecte vande geseyde Goederen ende Manufacturen de selve behoorden ten uytgaen naer de gecedeerde Plaetsen ende andere Landen vry van Rechten gestelt te worden, want aengaende de vremde

de

de Goederen, de selve fullen ten inkommen genoegsaem betaelen, ende ten regarde vande Inlantsche Goederen ofte Hantwercken men kan de selve niet te veel beneficéren noch te weynigh belasten, om de selve ten kleynen prijse in vremde Landen te kunnen verkoopen.

E D E L M A N.

Ick bekenne het fundament van uwe redené, maer beduchte dat Sijne Majesteit dese beneficien en vryheden niet geirne en sal toestaen, ende dat de Admodiateurs van sijne Rechten daer jegens fullen wesen, vreesende dat hier door den ontfanck van Sijne Majesteits Rechten min sal importéren.

K O O P M A N.

Mijn Heer den ontfangh van Sijne Majesteits Rechten en sal geensints hier door verminderen, maer veel eer vermeerderen, want aengaende het beneficie vanden transitio, het is seker dat de vremde Koopmanschappen tot de gecedeerde Landen van alhier geensints getrocken nochte ghedebiteert en kunnen worden, ter oorfaecke dat de Rechten van inkomen ende uytgaen t'samen gevoeght met de onkosten, al te groot en te swaer zijn, soo dat de selve Goederen alle gevoert worden over Duynkercke, waer van Sijne Majesteit nu in't minste niet en profiteert, en ingevalle de selve Goederen par transitio met een kleyn Recht door dese Landen konden ghevoert worden; Sijne Majesteit soude als dan het selve Recht proffitieren, boven het particulier Beneficie dat sijne Inghefeten hier door souden ghenieten.

Het is oock 't selve, ten regarde van de Manufacturen, Hant-wercken ende andere Goederen, gefabriqueert ende ghewonnen werdende binnen dese Landen, want gelijk den Ontfangh van Sijne Majesteits Rechten

Rechten ghelicht wordende op de Goederen, gaende naer de gecedeerde Landen, wort gereguleert volgens een particuliere Lijste, waer by de Manufacturen, Handt wercken ende andere Goederen van dese Landen ten uyt gaen belast zijn, soo en kunnen onse Ingesetenen hunne Inlandsche Manufacturen en andere Goederen tot de voornoemde ghecedeerde Landen niet versenden nochte debiteren.

By voorbeelt, ten regarde van het Leder, men soude jaerlijckx van dese Landen groote quantiteyt Inlands Leder (besonderlijck van't gene bereyt wordt tot Mechelen, als werdende ghevet van Indiaensche Huyden, waer door dat men het selve seer goeden koop kan verkoopen) naer de gecedeerde Landen kunnen senden ende debiteren, maer ter oorsaeck dat het selve Leder ten uyt gaen belast is; soo en kan sulckx niet gheschieden als met schaede ofte kleyne winste, ende oversulckx naer de selve Plaetsen gheen Leder gelonden wordende, Zijne Majesteit daer van oock gheen Rechten en kan profijteren, daer nochtans als wanneer het selve Leder vry waere ten uyt gaen, sijne Ingesetenen daer door groot Gheldt in het Landt souden trecken tot een algemeyn welvaeren van dese Landen: boven dat Zijne Majesteits Domainen hier door souden augmenteren ten opfichte vande Schorsen tot d'Huydterverterie dienende.

't Welcke oock al soo alle het selve is ten regarde van alle Inlandsche Goederen, die ten opfichte van de Rechten ten uyt gaen daer op ghestelt, niet ghebiteert nochte naer de gecedeerde Landen gelonden kunnen worden.

Ende ten propooste van de augmentatie van de voorseyde Zijne Majesteits Rechten, wy hebben hier vooren aengewesen een seer bequaemen middel om de

de selve te doen augmentéren door de op stellinghe vande Rechten die wy verhandelt hebben, ende besonderlijk de ghene respectérende het Zout, die nochtans aen de Gemeynten ongevoelick jae in tegendel profitigh ende leer voordeeligh sullen wesen.

Ende boven dies zijnder noch differente andere Goederen die-men ten inkommen kan en behoorde te belasten, waer uyt Zijne Majesteit over sijne Rechten groote Sommen sal profitéren ende niet min gesamentlijk de Ingesetenen seer voordeeligh wesen.

Onder anderen de Franche Wijnen behoorden met een genoeghsaem groot Recht ten inkommen belast te wesen, aengesien dat door de menigte van Wijnen jaerlijckx van Vranckrijk dese Landen inkommen, de Penninghen in grooten overvloed uyt het Landt oock worden wegh-gevoert.

E D E L M A N.

My dunckt dat de op-stellinghe van dit Recht op de wijnen geheelick op de Ingesetenen souden kommen.

K O O P M A N.

Mijn Heer, hoe wel dat men ghelooven moght dat dit Recht op de Inghesetenen vallen soude, soo moet verstaen worden dat de aarme ofte kleyne Ghemeynten daer mede geensints en sullen belast worden voor soo veel den Wijn aen hun niet nootiaeckelijck en is, ende dat de ghene die den Wijn willen drincken moeten Persoonen wesen die de selve ende de lasten betaelen kunnen

Dan op dat U. L. soude mogen sien dat de opstellinghe van eenigh Recht op de in-kommende Wijnen gheen last aen de Ghemeynten en sal wesen, soo behoort gheconfidereert te worden, dat als wanneer de Wijnen ten in-komen van dese Landen swaerlijck belast

belast worden, de Rechten ten uyt-kommen uyt Vranckrijk desgelijckx soo veel vermindert worden 't welcke de gene van Vranckrijk zijn doende om de selve huune Wijnen te kunnen debitëren ofte verkoopen, als wesende den voornaemsten steunfel van hun onderhoudt, ende in tegendeel soo wanneer de Wijnen dese Landen in-kommende met een kleyn Recht belast zijn, Vranckrijk ter contrarie augmenteert en vermeerdert sijn Rechten van uytgaen, ende al-soo proffiteert hy de Penningen die Sijne Majesteit selfs soude kunnen trecken, tot onse dobbel-voudighe schaede.

Hebben wy oock niet gesien dat de Fransche Wijnen over weynigh Jaeren sijn belast geweest, met een veel meerder Recht als jegenwoordigh, en nochtans wy sien dat wy als-nu, nochte inde Herberghe nochte by den Koopman, daerom den Wijn niet een Stuyver beter koop kunnen koopen als wy te vooren ghedaen hebben, sulckx dat het op-stellen en af-stellen vande geseyde Rechten, onse Ingesetenen nochte schaede nochte profijt mede brenghet, ende alwaert dat de selve Rechten eygentlijck t'onse laste quame, soo en soude zy nochtans niet gevoeligh zijn: want de Wijnen wesende belast ofte de Rechten geaugmenteerr met twintigh Guldens par Vat, het en sal niet meer rendéren, op yder Pinte als een Oortjen, en wie is'er die om een Oort sal willen laeten den Wijn te drincken, ende by aldien dat men ergens eenige sulcke nauw-siende vinden mocht, het sal te meerder beneficie wesen voor de Brauwens, de welcke dies te meer hun Bier venten sullen, als mede den Lantsman sijne Graenen ende Hoppe.

E D E L M A N.

Ick sien dat uwe redenen in alles ten uyttersten gefondeert

sondeert sijn, maer u vermaen doet my gedencken de verdruckte Lants-lieden; en is'er oock geen middel by te stellen om hun te doen herlevē in hunne Lants-neeringhen, die nu geheel onder den voet light ghesmeten,

K O O P M A N.

Mijn Heer daer toe is van noode dat men belaste ten inkommen alle soorten van vremde Graenen, Beestialen Vleesch, Boter, Kaes Branthout, Kolen ende andere diergelijcke Goederen vande Landt-neeringhe dependērende

E D E L M A N.

Maer en soude dese belastinge somrijts niet veroorsaecken eenighe dierre, en schadelijck wesen aende arme Ingesetenen, want als men de Leefsochten ten hooghen pryse soude moeten koopen, soo en soude de kleyne Gemeeynten hun niet kunnen maintinren, en alsoo soude men noch te meer uyt den Lande verbanen, de gene die hun onderhouden met wercken tot het maecken en Fabrijcquēren der Manufacturen.

V O E R M A N.

Waerom soude men de vremde Granen niet mogen met een redelijck Recht belasten? daer dat onse Inlantsche Boeren selfs van geen Rechten vry en zijn, de wijl dat zy voor het ghebruyck van hunne Landen diversche omstellinghen en Prochie-kosten moeten betaelen. Of soude moghelijckx de Vremdelinghen alhier meer voordeel moeten genieten, als onse eygen Natie?

K O O P M A N.

Mijn Heer dese Rechten souden soodanigh opgestelt worden, dat de selve souden vermeerderen en verminderen, naer advenant van 't opgaen ende afgaen der Marcten, dat is soo wanneer de Inlantsche
Graenen

Graenen, Beestialen, Vleesch, Boter, Kaes &c., ofte een vande selve Specien alhier goeden koop souden wesen, dat alsdan de selve vremde Specien swaerlijck ten inkommen souden belast wesen, ende ter contrarie als-wanneer de Inlandtsche Graenen ofte andere vande voorleyde Specien dier souden wesen, dat men alsdan de vremde Granen ofte andere dierghelijcke Specien vry souden laeten inkommen, ofte mits betaelende een kleyn gemodereert Recht, naer proportie vanden koop prys.

Dit wordt oock alsoo geobserveert in Engelandt alwaer dat soo menige Manufacturen werden ghefabrijcqueert, want terwijlent de Terw dier is, te weten wanneer die verkocht wordt voor ontrent de seventen-twintigh Ponden Sterlinghs (dat is acht-en-veertigh Ponden Grooten Inlandsch Gelt) het Last § de selve magh aldaer vry inkommen, exempt van alle Rechten, sonder yet het minste te moeten betaelen; maer soo wanneer die komt te verleeghen tot maer veertigh Ponden Grooten Inlandsch Gelt, het Last, men moet daer vooren ten inkommen betaelen ses Ponden thien Schellingen Grooten. Ende noch minder geldende dan veertigh Ponden, tot de dertigh Ponden Grooten, men moet betaelen dobbel inkomende Rechten, te weten dertigh Ponden Grooten, als wanneer de selve daer mede foodanigh belast is dat zy ghenoeghsaem verboden wordt aldaer in te brenghen, 't welck alsoo oock gheobserveert wordt in't regardt vande Rogghe, Gerste, ende andere dierghelijcke Goederen.

Dat meer is, als-wanneer de selve Vruchten aldaer in overvloedt, ende geheel goeden koop zijn, te weten

§ Een Last Terw' is 37. en half Antwerpsche Viertelen of 29. Gentsche Sacken.

ten als een Last Terw geldt min dan dertigh Ponden grooten ; den Koningh selfs betaelt aende gene die de selve uyt-voert uyt den Lande (behoudens dat het geschiede met Enghelsche Schepen) bet dan vier Ponden grooten voor yder Last , ende soo oock in advenant , ten regarde vande Rogghe , Gerste ende andere diergelijcke Specien.

By welcken middel de Granen &c. altijd kunnen gehouden worden op een redelijcken ende genoegsaem Moderaten Prijs, sonder nochtans eenige Dierte ofte Overlast aende Ghemeynten te causéren, niet-min soodanigh dat den Landtsman subsistéren kan ende geraecken tot de Penninghen noodigh om te cultivéren sijne Landen, en te voldoen sijnen Landts-Heere , als-mede aende quaede Kosten ende andere Penninghen by hem moete betaelt worden.

'tGhene al soo werdende gheobserveert, de Landtslieden sullen werden geanimeert ende gedreven om hunne Landen te bezayen, bebauwen ende cultivéren die als-nu om de menigte vande vremde Granen &c. dese Landen ingebragt werdende , ten grooten deele onghebruyckt blijven ligghen.

Ende boven dies sal door de opstellinghe van het Recht, 't ghene op de voorseyde maniere op en afgaende ghestelt sal worden op de vremde in-kommende Beestiaelen, Vleesch, Boter, Kaes &c. Den Landtsman oock op-gheweckt worden, omme dies te meer Beestiaelen aen te queecken , te vetten , en te over-winteren , waer-door ghebeuren sal dat hy niet alleene daer-door merckelicke sommen van Penninghen sal profitéren , maer daer en boven sal soo veel te meer Mest ofte Vette winnen en vergaederen , waer mede dat hy sal Vetten ofte Mesten sijne Landen , soodaenigh dat de selve Landen dobbel Vruchten

ten sullen voort-brengen , ende by ghevolgh sal den Lantsman oock dobbel Fouragie hebben om ander mael noch meer Beeften te overwinteren, ende alsoo van Jaer tot Jaer in sijn Landt-Bauw ende Neeringe voorderen, ende meer en meer daer aen profitéren , daer als nu in tegendeel den Lants-man sonder Mest ofte Vette labourérende niet en kan op-doen , als schaede en verloren aerbeyt , ghemerckt de seven deelen van achte van generalijck dese Landen ten minsten alle dry Jaeren eens ghemest ofte ghevet moet worden.

Vanden anderen kant soude de Landtslieden oock ten uyttersten groot voordeel genieten , als wanneer dat desgelijckx soude belast werden het vremde Leder als mede de vremde Huyden , waer van wy hier voren hebben gesproken , want de wijl dat den Huydt is een merckelijck gedeelte vande Beefte , soo soude ter deser oorsaeck onse Inlantsche Beeftialen dies te meer verkocht worden , overmits dat alnu door het overvloedigh inbrengen der vremde Huyden soo bereydt als onbereydt, de Huyden van onse Inlantsche Beeften niet en kunnen verkocht worden , ten zy ten kleynen prijse en voor min dan alve weerde.

Nochte en soude door de belastinghe der vremde Huyden oock geen dierte nochte last aende Gemeyn-ten werden gecauseert; ter contrarien het Inlants Vleesch soude daer door soo veel te beter koop worden. Want genomen dat eenen Beenhouwer of besonder Persoon hebbende gekocht een Koey-beest ofte Osse voor acht , thien a twaelf Ponden grooten ofte meer , en de selve geslagen wesende dat hy den Huyt van dien als dan sal kunnen verkopen ten dubbelen prijse , emmers veel meer als de selve jegenwoordigh verkocht worden : het is openbaer dat de
meerder

meerder weerde van den selven Huyt op de Koop-
fomme vande Beeste een grooten afflagh sal wesen,
en dat daer door het Vleesch vande selve Beest veel
beter koop sal komen, als dat anderfins soude gebeu-
ren, wanneer den overvloet der vremde Huyden ver-
oorfaeckt de kleyne waerde van onse Inlantsche Huy-
den, 't gene oock ten opficht van het vremde Roet
desgelijckx verstaen moet worden.

E D E L M A N.

Ick moet niet alleen bekennen het fundament
van dese propositie, maer oock dat generalijck alle uwe
voorstellen, op goede redenen gegront zijn; alleen
bedencke ick in 't algemeyn, dat onse Brabantsche
Gemeynten hier tegen noch sullen inbrengen dat de
vremde Goederen ten inkommen in Hollandt wey-
nigh ofte met kleyne Rechten belast zijn, daer uyt
besluitende dat door dien middel Hollandt is floré-
rende inden Schip-vaert en Negotie.

K O O P M A N.

Mijn Heer onse intentie en is oock niet dat men
generalijck alle Goederen kommende van vremde
Landen; ten inkomen belasten soude, maer alleenlick
eenige besondere Specien die men alhier in onse
Landen selfs kan maecken, Fabrijcquéren ofte laeten
wassen, en waer aen dat de herstellinge van de selve
onse Landen is dependérende; want gelijk wy trach-
ten de vremde Manufacturen te doen belasten, soo is
onse intentie van den anderen kant, dat de materien
dienende tot het maecken vande selve Manufacturen
en andere diergelijcke Hant-wercken ten inkommen
werden vry gestelt, hoe wel men de selve oock moet
trachten te gaen haelen ter directe plaetse, ofte alwaer
dat die ons de minste Penningen moeten kosten,
gelijck wy genoeghsaem in onse handelinghe hebben

E 2,

verklaert.

verklaert. „ Dan wat Hollandt aengaet de ghelegent-
 „ heyt van de selve en andere Vereenighde Provin-
 „ cien, is geheel verscheyden van de convenientie van
 „ onse Nederlanden onder de gehoorfaemheyt van
 „ Zijne Catholijcke Majesteit, want de gene van
 „ Hollandt hebben de gelegentheyte van hunne Goe-
 „ deren voort te senden en die te verkoopen, naer
 „ Duytslandt ende aenpaelende Rijcken, langhst de
 „ Revieren den Rhijn, en de Maese, en boven dies
 „ debitèren zy een oneyndelijck getal van Goederen
 „ in dese onse Provincien als Brabant, Henegau,
 „ Gelderlandt, Limborgh, Namen, Vlaenderen en
 „ andere, soo langhst de Riviere de Schelde, als andere
 „ Binne-wateren; sulckx dat den overvloed van den
 „ Schip-vaert en Negotie die men aldaer vint, niet
 „ voort en komt uyt de kleyne Rechten die zy souden
 „ stellen op de inkommende Goederen, maer wel
 „ voornaementlijck om dat zy de commoditeyt heb-
 „ ben vande genoemde Rivieren; want wat soude de
 „ gene van Hollandt mogen helpen dat zy veel Goe-
 „ deren in hunne Landen soude laeten inkommen,
 „ als zy de ghelegentheyte niet en hadden vande selve
 „ Goederen tot andere Landen te versenden. Hoe
 „ wel dat de gene van Hollandt oock ghenoeghsaeme
 „ devoiren doen om hunne Inlantsche Goederen,
 „ Hantwercken en Manufacturen, met alle mogelijc-
 „ ke middelen te beneficèren, ghelijck wy hier voren
 „ hebben verhandelt, hoe dat zy selfs verbieden het
 „ grof ongheraffineert Zout uyt hunne Landen naer
 „ Brabant te laeten vervoeren, wel wetende wat groot
 „ profijt hunne Ghemeynten sijn treckende uyt het
 „ raffinèren ofte wit sieden van 't geseyde Zout.

E D E L M A N.

Maer mijn Heer onse Spaensche Nederlanden en
 hebben

hebben die dan geen diergelijcke gelegentheden om onse Coopmanschappen voorder te debitéren ofte versenden.

K O O P M A N .

De commoditeyt van onse Landen volgens haere teghenwoordighe ghelegentheyten, is niet soodanigh dat men daer op een vasten Koophandel soude kunnen bouwen, echter wy hebben hier voren gheproponeert een beneficium van transitu voor soo vele als respecteert den debit tot de ghecedeerde plaetsen en andere, 't is waer men soude met seer kleyne kosten een Riviere kunnen delven, waer door dat men uyt Brabant tot inde Maese soude kunnen Correspondéren, jae al waer 't oock tot inden Rhijn, waer mede dat men geheel den Koophandel uyt de naburige Landen tot ons soude trecken, maer de wijl sulckx niet en is, hoe wel te wenschen waere dat sulckdanigh loffelick en onwaerdérellick werck, in t werck ghefelt wierde; wy moeten ondertusschen trachten dat wy ons in ons eygen selven maintainéren, levende by ons eygen Consumptie, niet anders gebruyckende als alfulcke Manufacturen en andere Goederen die by ons eyghen ghemaeckt, gefabricqueert, ghewonnen ofte ghewassen worden, soo veel mogelijk is.

Dan indien wy willen onse Mefures nemen volgens de exempelen die in andere Landen en Koninckrijcken gepleeght worden, ick sal eenige staeltjens daer van voorhouden. Wy hebben alreede verhandelt hoe dat Engelandt verbiet de Wolle op pene van het Leven uyt sijn Landt te voeren: mitsgaders het gene by hem wert ghepleeght ten regarde vande belastinge der Graenen.

Boven dies is aldaer absolutelijck verboden eenige Manufacturen van Wolle ofte Zayen ende andere in

te brenghen, oock op pene van't Leven en verbeurte der Goederen.

De Lijnwaeten van dese Landen die eenighfints aldaer hoe wel weynigh getrocken worden, zijn ten inkommen in Engelandt belast met vier stuyvers de Geerde ofte Engelsche Elle, al hoe wel dat veel vande selve Lijnwaeten niet meer in weerde en werden ghekocht, als ses, seven, acht à neghen stuyvers ofte weynigh meer. Dat meer is zy gebruycken de selve Lijnwaeten oock soo weynigh als 't hun moghelijck is, ja selfs verbieden zy de doode Lichaemen in Lijnwaet te begraeven, ordonnérende de selve Lichaemen te begraven in Wolle Stoffen aldaer gemaect zijnde.

De Hoppe die men hier voortijts van dese Nederlanden naer Engelandt placht te versenden ende te debitéren, is aldaer als nu, om de selve te verbannen, ten inkommen belast met een Recht van ontrent twaelf Guldens op yder hondert pont, 't gene meer is dan de dobbel weerde van dien, ghelijck de selve gheurende diversche Jaeren tot den Jaere 1683 alhier niet meer en is verkoght geworden, dan vier, vijf à ses Guldens 't hondert pont, sulckx dat door het opstellen van het selve Recht de Engelsche Inwoonders hun hebben gebeneficeert ende geanimeert gevonden om aldaer de selve Hoppe aen te queecken, gelijk als zy nu seer overvloedigh zijn doende.

Onse Nederlantische Kanten ofte Spelle-werck, als oock de Schilderyen en andere dierghelijcke, en mogen aldaer geenfints ingebracht worden, op pene van groote Amenden en verbeurte vande Goederen, die zy naer Confiscatie verbranden.

Het is oock in Engelant verboden aen alle vremde Schippers, aldaer eenighe Goederen te brenghen, als alleenelijck sulckdanighe Goederen, die ghewonnen
ofte

ofte ghewaffen zijn inde selve Landen, alwaer dat de gefeyde Schippers wonen, 't welcke andersints wert gestraft met een pene vande verbeurte van Schip ende ingelaeden Goederen

Sy verbieden in Engellant van gelijcken aen hunne Ingesetenen met eenighe andere gebauwen van Schepen binnen hunne Haevenen te vaeren, als alleenslijck met de gene die ghemaectt zijn binnen de selve hunne Landen, waer mede zy hunne Inlandtsche Werck-lieden beneficéren.

De Schippers otte Schepen van dese Nederlanden willende tot Nieu-Casteel Smé-Colen laeden, moeten betaelen negen-thien Schellinghen Sterlinghs van yder Salder groot ontrent thien Oostendische Rafieren, en in teghendeel de Inwoonders van aldaer en betaelen niet meer als acht Schellinghen Sterlinghs, ende by ghevolgh de Schippers van dese Landen zijn belast met elf Schellinghen Sterlinghs op yder Salder meer, dat is elf Stuyvers par Rafiere, foodanigh datter niemant als dese Engelschen de selve Colen alhier te Lande en kunnen brengen, overmits de selve alhier maer verkoght en worden veertigh stuyvers de Rafiere, ende dickwils min.

Daer en boven staet te bemercken in't algemeyn dat de vremde Kooplieden, die aldaer eenige Goederen willen laeten inbrengen ofte uytvoeren, moeten betaelen dobbel Rechten, daer in tegendeel de Ingesetenen niet meer en betaelen dan het enckel Recht, ende alsoo maer de helft soo veel als 't gene de vremde betaelen moeten.

By alle welcke middelen de selve Inghesetenen aldaer ten uyttersten zijn gefavoriseert en gebeneficeert ter uytfluytinge van de gene vande vremde Landen.

Ik en wil alhier niet aenwyfen (overmits de kort-

heyt van onsen tijdt) hoe dat Engelandt, als mede de gene van andere omgelegen ende naerbeurighe Landen met alle devoiren tot hun getrocken hebben, de Fabrijcquanten ende Werck lieden van onse Inlantfche Manufacturen ende Hantwercken, doch om dat mijn Heer 't selve ten deel soude kunnen naersien; ick bidde u alleenelijck maer te lesen de Placcaeten ende Ordonnantien die daer op in dese Lande ten dien tyde zijn uytghegheven, die gy vinden sult inde ghemeyne Placcaet-Boecken van Vlaenderen onder den tytel oft Rubrijcke van Laeckenen en Wolle, by de welcke onder anderen by den Placcaete vanden 18. April 1594. te sien is, dat Sijne Majesteit selts genootsaecht is gheweest te verbieden het inbrengen van Kleederen ofte Accoustrements, gemaect van Engelsche Laeckenen en andere vremde Stoffen, ter wylent de selve Engelschen en ander vremde Natien siende dat hunne Manufacturen alhier verboden waren, sulckdanige listigheden in t werck stelden, dat zy met gheheele Schepen al-ghemaecte Kleederen van vremde Stoffen in brachten, op pretext dat de selve niet en waeren begrepen in het Placcaet by Sijne Majesteit uytgegeven tot het verbannen vande geseyde vremde Stoffen of Manufacturen, alle welcke Placcaeten door het verloop ende lanckheyt des tijds, eyndelijck oock alle zijn ghevioleert ende onder de voet gesmeten geworden, 't zy door de geseyde vremde Natien, 't zy door eenighe particuliere en eyghen baetfoeckende, ofte misverstandighe Persoonen van dese Landen, tot een totale Ruïne van onse Ingesetenen van alhier.

Ende voor soo veel als Vranckrijk respecteert, desen van gelijcken om sijne Ondersaeten ende Ingesetenen te favoriseren, belast alle vremde Schepen die
aldaer

aldaer laeden ofte ontlaeden eenige Koopmanschappen, te betaelen boven de ordinaire Rechten cingquant Solz, ofte vijftigh Stuyvers van yder Vat Goederen ofte Koopmanschap die zy gelaeden hebben ofte fouden kunnen laeden, waer van sijne Ingesetenen vry en exempt zijn.

Oock is in Vranckrijck verboden aen de gene van de Grande Partie ende West-Indische Compagnie aldaer; dat sy geen vremde ofte Uyt-lantsche Schepen en moghen gebruycken tot hunnen dienst, nochte geen ander Schepen tot hun-lieden ghebruyck employeren, als de Inlantsche Fransche Schepen; Ende want de gene vande geleyde Grande Partie, te vooren ordinairelijck waeren gebruyckende verscheyde Schepen van vremde Natien, soo heeft Vranckrijck door het uytgeven van't voornoemde Verbodt in den tijdt van ontrent de veerthien Jaeren, in sijn Landt aengewonnen tot bet dan t'sestigh duysent Zee-vaerende Perfoonen, die hy van te vooren in sijn Landt niet en was hebbende, ende de welcke noch daghelijckx van tijdt tot tijdt meer en meer aenwassen, ende hem in tijdt van noot dienstigh wesen ten Oorloghe.

Oock zijn alle soorten van Zayen, Wolle en andere Manufacturen die men in Vranckrijck uyt andere Landen wilt in brengen, aldaer oock swaer belast,

Boven veel meer andere besondere voordeelen en beneficien die de Ingesetenen aldaer genieten, die te menighvuldigh zijn, mits de kortheyt van onsen tijdt om alle particulierelijck voor te stellen.

In Denemarcken ofte Noorwege, soo wanneer dat onse Schepen ofte Ingesetenen van dese Landen aldaer willen gaen laeden ofte haelen eenighe Koopmanschappen, zy moeten ten uyt-kommen betaelen voor yder Last, twaelf Schellinghen, ende de gene

van Vranckrijck, Engelandt ende Hollandt en betaelen niet meer dan neghen Schellingen, en noch minder wort'er betaelt by de Ingefetenen van aldaer.

Soodanigh dat op alle Plaetsen ende in alle manieren de Schepen ende Ingefetenen van dese Landen meer dan d'andere overlast zijn, ter welcker oorfaeck dat onsen Schip vaert, Koophandel, Landt-bauw, het maecken van Manufacturen ende alle andere Hantwercken, tot niet zijn geraeckt, ende van dagh tot dagh hoe langher hoe meer verdruckt ende geruineert worden.

„ Ende op dat ghy dies te beter en preciselijck fou-
 „ de moghen sien, hoe veel dat aen alle dese dinghen
 „ ghelegen is, ende wat schaede dat onse Ingefetenen
 „ daer door kommen te lijden, ick sal U segghen, dat
 „ soo wanneer als men gaet calculéren hoe veel Pen-
 „ ninghen Jaerlijckx uyt het Landt door de vremde
 „ Natien wegh getrocken worden, en soo wanneer,
 „ dat men daer noch van aftreect de Penninghen die
 „ yder Jaer dese Landen werden ingebragt voor de
 „ weynighe Goederen die men van alhier tot andere
 „ Landen is versendende; soo bevint men dat yder
 „ Jaer uyt 't Landt worden wegh getrocken bet dan
 „ vijfthien Millioenen aen Geldt meer als datter inge-
 „ bracht wert; soo dat Jaerlijckx dese Landen verarmt
 „ worden vande geseyde vijfthien Millioenen dat is
 „ een hondert en vijftigh Tonnen Gouts, ofte hon-
 „ dert en vijftighmael hondert duysent Guldens. Oock
 „ heeft my nu weynige Weken geleden, seker ghe-
 „ loofweerdigh Perfoon bevestight, dat hy over kor-
 „ ten tijt, wesende inden Banck tot Amsterdam hem
 „ aldaer zijn getoont geworden differente partyen van
 „ onse Nederlantfche Ducatons en Pattacons, in Bra-
 „ bant en Vlaenderen gellagen wesende, de welke al
 „ t'samen

„ t'samen waeren bedraegende seven Millioenen , dat
„ is, t'seventigh Tonnen Gouts, of t'seventighmael
„ hondert duyfent Guildens.

„ Vindt men in den Banck van Amsterdam alleen,
„ soo menighe quantiteyt van onse Penninghen , ick
„ laet' een goedt verstandigh oordeel bedencken , wat
„ onuytsprekelijcke quantiteyt vande selve onse Pen-
„ ningen men vinde soude? indien dat men daer van
„ konde onderfoeck gaen doen, niet alleen inde Banc-
„ ken, maer oock by de besondere Kooplieden, soo in
„ Amsterdam als gheheel Hollandt, Zeelandt, Vrief-
„ landt, Engelandt, Yerlandt, Vranckrijck, Noorwe-
„ gen en andere vremde Landen.

Ende ghevolgentlijck men kan light considereren,
wat de oorfaeck is, dat men in dese onse Landen ghe-
breck van Penninghen is hebbende , mitsgaders oock
dat in gevalle daer in niet voorsien en wort, het wey-
nige Jaeren dueren sal , of dat ons gheheel Landt inde
uytterste extremitteyt van Aermoede sal gestelt wesen,
hoe wel wy van als nu ghenoeghsaem geruineert sijn,
rijck maeckende andere Landen met onse Penningē.

E D E L M A N,

Mijn Heer sulckx kan men licht genoegh bedenc-
ken, daer om ick sal van nu voortaan (behoudens
Godes hulpe) alle Menschen trachten te bewegen tot
het invoorderen ende effectuieren van dese uwe soo
loffelijcke voorstellen, ende hun toonen het on-uyt-
sprekelijcke voordeel ende profijt dat dese Landen
ende Ingesetenen daer door sullen genieten.

Maer aengesien U. L. hier vooren hebt gesproken
van het op-stellen van sommige Rechten, ende oock
dat ick weet dat U. L. dese saecken noch veel verder
hebt doorgront, ende siende dat wy seer naer aen ons
arrivement zijn gekomen. soo wensche ick alleen
noch

noch meermaels d'eer te mogen genieten van U. L. soet gefelschap, om hier van noch wijder onderwesen te worden.

K O O P M A N.

Mijn Heer, ick soude verblijdt wesen, in-dien ick het gheniet moght hebben van U te vinden in mijn logijst, al-waer ick U het over gebleven geirn soude mede deelen, soo oock U precijfelijk toonen niet alleen wat, ende hoe veel, dat yder vande Goederen hier vooren verhandelt, behoorden belast te worden, maer oock hoedanigh men sich behoorde te regulere in het belasten en ontlasten van' verscheyden andere Specien, waer-van wy niet en hebben ghesproken, waer-toe een particulier Lijstken op-ghestelt is, 't ghene ick U. E. gheirn soude by-stellen; want daer is voorwaer aen dese belastinghe veel ghelegghen, ende vry meer, als-men wel soude moghen bedencken.

Want indien de op-stellinge vande Rechten, waer van wy ghesproken hebben, niet en ghelchiede met een ghenoeghsaeme belastinghe, soo soude het selve onte Ghemeynten tot een meerder Fenijn verstrecken, want zy hunne Penninghen vruchteloos souden betaelen.

By voorbeeldt 't ghene wy gheseyt hebben vande belastinghe van het In-kommende vremd' Leder, het selve behoort soodanigh belast te worden, dat het ghenoeghsaem verbannen is uyt dese Landen; emmers met een soodanigh Recht, dat de Inlandtsche Huydevetters ghenoeghsaem gebeneficeert wesen, ende hun Leder tot minderen Prijs verkopen kunnen, als het gheseyt vremd' Leder.

Want als-wanneer dat het vremd' Leder maer soodanigh belast en soude wesen, dat het selve tot minderen Prijs soude kunnen verkocht worden als het Leder

Leder 't ghene dat ghevet werdt in dese Landen, soo soude even-wel het selve vremd' Leder, even ghelijck als jeghenwoordigh, blijven abundantelick dese Landen in-kommen; sulckx dat de Inlandtsche Huydevetters hun Leder niet en souden kunnen debitéren ofte verkoopen, ende over-sulckx soude het selve Recht vallen tot een belastinghe vande Gemeynen, sonder eenighe vrucht.

't Welcke al-soo oock moet verstaen worden ten opfichte vande belastinghe op de vremde in-komende Manufacturen ende andere Goederen, waer-van wy hier vooren ghehandelt hebben, 't ghene wy benevens het over-ghebleven, tot de naeste gheleghentheyten sullen laeten voorder te verthonen.

Dan onder-tusschen al-soo ick bemercke uwe goede ende loffelicke ghenegentheyten om alle Menschen tot het begriyp ende vervolgh van desen op te wecken ick sal tot vervulsel van onse kleyne restérenden tijdt in 't kort U. E. vermaenen, yghelick te willen indachtigh maecken „ dat den gheheelen Ondergangh „ ende den oorsprongh van het vervallen van dese „ Landen, eyghentlick veroorsaect uyt dies dat „ (ghelijck wy ghetoont hebben) de Penninghen „ jaerlijckx in sulcken grooten overvloedt uyt dese „ Landen worden wegh ghetrocken.

„ Dat den middel om onse Landen, die als nu onder „ het Jock vande alder-swaerste verdruckinge ligghen, „ eenighlick hier in bestaet, dat-men onse weynighe „ Penninghen, die ons over-ghebleven zijn, behoude „ in ons Landt; ende daer-en-boven betrachte de „ Penningen der vremde Natien en Landen tot ons „ te trecken.

„ Hier-toe hebben wy aen-gewesen, dat het noot- „ saeckelick is, dat alle het ghene by ons ofte in onse „ Landen

„Landen ghewonnen , ghewassen , ghemaect
 „ofte gefabrijcqueert kan worden , wy het selve geen-
 „sints en moghen toelaeten van vremde Landen al-
 „hier in ghebraght te worden.

„Dat aengaende soo veel wy de Goederen uyt ander
 „oft vremde Landen van noode hebben , het zy Ma-
 „teriaelen tot onse Manufacturen ofte andere nodig-
 „heden , wy de selve moeten gaen haelen ofte laeten
 „inkommen van sulcke Landen, daer dat wy in wissel
 „ofte voldoeninghe vande selve Goederen ; de ghene
 „van onse Landen , het zy Manufacturen ofte andere
 „Goederen senden ende debitieren konnen.

„Ende ten regarde soo veel aengaet de Goederen
 „die ons noodigh zijn ofte tot den Koophandel die-
 „nen, en die wy moeten gaen haelen ter plaetse alwaer
 „dat wy onse Manufacturen ofte ander Goederen niet
 „senden of debitieren en konnen , dat wy echter de
 „selve Goederen moeten gaen haelē ter directe plaet-
 „se alwaer dat die gewassen, ofte ghewonnen worden;
 „sonder die te gaen koopen ter tweede ofte derde
 „handt , ofte den loon van den aerbeyt en profijt van
 „dien te jonnen ofte laeten ghenieten by de vremde
 „Naticn; maer (soo veel mogelijk) de selve alleen te
 „laeten verdienen en ghenieten by de Ingheseten
 „van onse Landen.

Dit is in't kort 't ghene wy hier-vooren lanck en
 breedt yder besonderlick hebben verhandelt , met de
 aenwijsinghe der middelen ende uytwerckingen van
 dies , ende in-dien sulckx achter-volght werde , wy
 sullen in korten tijdt alles wat in onse Landen af-ghes-
 storven is , sien herleven en florieren.

Ende al soo sal het ghebeuren , dat binnen onse
 Landen Penninghen sullen wesen tot leefte ende on-
 derhoudt der Ingheseten : Ende de Aerme Ghemeyn-
 ten

ten die jeghenwoordelijck by gebreck van besigheyt ofte werck verloren gaen, sonder hunnen kost te kunnen winnen, sullen aldan ghenoeghsaem hun kunnen besigh ende in't werck onderhouden, tot hun lieden maintainüe ende welvaeren, soo ten regarde vande veelheyt der Manufacturen die alhier gemaect sullen worden, waer aen soo veel hondert duysent Menschen dependéren, als ten opfichte van alle andere Hantwercken, Ambachten, Stylen, Schip-vaert, Negotie, Lantbauw, ende meer andere Neeringen, tot een generaele behoedisse ende floriscantie van onse Landen ende Ingesetenen van diere, die als nu by ghebreck van besigheyt verloren gaen, ten aensien dat het werck 't gene wy selfs souden kunnen doen, als nu gedaen wort door de vremde Natien, die wy daer toe ghebruycken ende betaelen, ende ondertusschen selfs ledigh loopende, ende te niet gaende van Aermoede.

„ Ende voor soo veel als ick oock bemercke dat de
„ voornaemste tegenwerpels die men hier jegens in-
„ brenght alle gegront zijn op een ydel bedenckinge
„ en vreesse dat men door't opstellen der verheyste
„ Rechten op eenige vremde Goederen, daer van ge-
„ breck soude moeten lyden, ofte die soo veel te dier-
„ der koopen, en hoe wel dat wy sulckx yder beson-
„ derlijck op zijn plaetse hebben verhandelt, als oock
„ het teghendeel van dies aengewesen; ick sal niet min
„ tot een algemeyne solutie en vast besluyt hier
„ noch by voeghe, dat het een noyt genoeghsaem ver-
„ wonderende saeck is, dat onse Ingesetenen soo on-
„ wetende bedught zijn, van eenigh gebreck ofte dier-
„ der koop van eenighe Goederen te moeten lijden,
„ 't gene nochtans in't minste niet gevreesst moet wor-
„ den, en dat zy lieden niet en bedencken, ('t gene soo
„ klaer

„klaerblijckelijck is) dat door het inkomen der vrem-
 „de Goederen alle de Penningen uyt onse Beurfe
 „werden wegh ghetrocken tot de vremde Landen,
 „ghelijck wy deurgaens hebben getoont, t'gene voor-
 „waer t'onfen opficht eene waere dierte en gebreck
 „der Goederen doet veroorsaecken: terwylent dat
 „openbaer is dat alle goederen met het Gelt gekoght
 „moeten worden, fulckx dat soo wanneer als ons de
 „Penninghen ontbreken, wy oock alle Goederen
 „moeten derven, t'zy hoe goeden koop die moghte
 „wesen. Want wat soude het ons moghen helpen al-
 „waer t'dat wy de Boter voor eenen stuyver het pont
 „koopen konde, als wy echter niet een Oort en soude
 „hebben om die te betaelen; en wat soude het ons
 „konnen schaeden alwaer t'dat men de Goederen
 „een stuyver dierder moeste koopen, als wy even-
 „redigh ja dobbel-voudigh, soo veel te meer in onsen
 „Styl otte Neeringe soude konnen winnen, ghelijck
 „waerlijck soude gebeuren als wanneer onse verhael-
 „de middelen wierden in't werck gestelt, soo als wy
 „hier vooren wijt-loopigh hebben verhandelt.

V O E R M A N.

Mijn Heeren hier zijn wy tot ons Arrivement, in dien U. L. ghelieft tot aen u Logijst gebracht te worden, ick sal tot daer toe, voort-rijden.

E D E L M A N.

Neen Voerman wy blyven hier t'samen Logéren.

K O O P M A N.

Mijn Heer de wijl u fulckx ghelieft, ick gaen maer een half huerken noch eenige affaires beschicke; en sal soo aenstonts wederom d'eer' van u Gheselschap komen genieten, om te betuyghen dat ick uwen ghehoorsaemen Dienaer ben. E D E L M A N.

Ick sal met verlangenis d'eer van U weder-komst verwachten.

E Y N D E.

15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100
101
102
103
104
105
106
107
108
109
110
111
112
113
114
115
116
117
118
119
120
121
122
123
124
125
126
127
128
129
130
131
132
133
134
135
136
137
138
139
140
141
142
143
144
145
146
147
148
149
150
151
152
153
154
155
156
157
158
159
160
161
162
163
164
165
166
167
168
169
170
171
172
173
174
175
176
177
178
179
180
181
182
183
184
185
186
187
188
189
190
191
192
193
194
195
196
197
198
199
200
201
202
203
204
205
206
207
208
209
210
211
212
213
214
215
216
217
218
219
220
221
222
223
224
225
226
227
228
229
230
231
232
233
234
235
236
237
238
239
240
241
242
243
244
245
246
247
248
249
250
251
252
253
254
255
256
257
258
259
260
261
262
263
264
265
266
267
268
269
270
271
272
273
274
275
276
277
278
279
280
281
282
283
284
285
286
287
288
289
290
291
292
293
294
295
296
297
298
299
300
301
302
303
304
305
306
307
308
309
310
311
312
313
314
315
316
317
318
319
320
321
322
323
324
325
326
327
328
329
330
331
332
333
334
335
336
337
338
339
340
341
342
343
344
345
346
347
348
349
350
351
352
353
354
355
356
357
358
359
360
361
362
363
364
365
366
367
368
369
370
371
372
373
374
375
376
377
378
379
380
381
382
383
384
385
386
387
388
389
390
391
392
393
394
395
396
397
398
399
400
401
402
403
404
405
406
407
408
409
410
411
412
413
414
415
416
417
418
419
420
421
422
423
424
425
426
427
428
429
430
431
432
433
434
435
436
437
438
439
440
441
442
443
444
445
446
447
448
449
450
451
452
453
454
455
456
457
458
459
460
461
462
463
464
465
466
467
468
469
470
471
472
473
474
475
476
477
478
479
480
481
482
483
484
485
486
487
488
489
490
491
492
493
494
495
496
497
498
499
500
501
502
503
504
505
506
507
508
509
510
511
512
513
514
515
516
517
518
519
520
521
522
523
524
525
526
527
528
529
530
531
532
533
534
535
536
537
538
539
540
541
542
543
544
545
546
547
548
549
550
551
552
553
554
555
556
557
558
559
560
561
562
563
564
565
566
567
568
569
570
571
572
573
574
575
576
577
578
579
580
581
582
583
584
585
586
587
588
589
590
591
592
593
594
595
596
597
598
599
600
601
602
603
604
605
606
607
608
609
610
611
612
613
614
615
616
617
618
619
620
621
622
623
624
625
626
627
628
629
630
631
632
633
634
635
636
637
638
639
640
641
642
643
644
645
646
647
648
649
650
651
652
653
654
655
656
657
658
659
660
661
662
663
664
665
666
667
668
669
670
671
672
673
674
675
676
677
678
679
680
681
682
683
684
685
686
687
688
689
690
691
692
693
694
695
696
697
698
699
700
701
702
703
704
705
706
707
708
709
710
711
712
713
714
715
716
717
718
719
720
721
722
723
724
725
726
727
728
729
730
731
732
733
734
735
736
737
738
739
740
741
742
743
744
745
746
747
748
749
750
751
752
753
754
755
756
757
758
759
760
761
762
763
764
765
766
767
768
769
770
771
772
773
774
775
776
777
778
779
780
781
782
783
784
785
786
787
788
789
790
791
792
793
794
795
796
797
798
799
800
801
802
803
804
805
806
807
808
809
810
811
812
813
814
815
816
817
818
819
820
821
822
823
824
825
826
827
828
829
830
831
832
833
834
835
836
837
838
839
840
841
842
843
844
845
846
847
848
849
850
851
852
853
854
855
856
857
858
859
860
861
862
863
864
865
866
867
868
869
870
871
872
873
874
875
876
877
878
879
880
881
882
883
884
885
886
887
888
889
890
891
892
893
894
895
896
897
898
899
900
901
902
903
904
905
906
907
908
909
910
911
912
913
914
915
916
917
918
919
920
921
922
923
924
925
926
927
928
929
930
931
932
933
934
935
936
937
938
939
940
941
942
943
944
945
946
947
948
949
950
951
952
953
954
955
956
957
958
959
960
961
962
963
964
965
966
967
968
969
970
971
972
973
974
975
976
977
978
979
980
981
982
983
984
985
986
987
988
989
990
991
992
993
994
995
996
997
998
999
1000